

Odgovornost prodavatelja za materijalne nedostatke stvari u domaćoj i međunarodnoj kupoprodaji

Pajić, Filip

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:393805>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-29**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Trgovina i međunarodno poslovanje

**ODGOVORNOST PRODAVATELJA ZA MATERIJALNE
NEDOSTATKE STVARI U DOMAĆOJ I MEĐUNARODNOJ
KUPOPRODAJI**

Diplomski rad

Filip Pajić

Zagreb, rujan, 2021.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet
Trgovina i međunarodno poslovanje

**ODGOVORNOST PRODAVATELJA ZA MATERIJALNE
NEDOSTATKE STVARI U DOMAĆOJ I MEĐUNARODNOJ
KUPOPRODAJI**

**LIABILITY OF THE SELLER FOR MATERIAL DEFECTS IN
DOMESTIC AND INTERNATIONAL SALES**

Diplomski rad

Filip Pajić, JMBAG: 0067550713

Mentor: doc. dr. sc. Zvonimir Šafranko

Zagreb, rujan, 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad / seminarski rad / prijava teme diplomskog rada isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada / prijave teme nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada / prijave teme ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada / prijave teme nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Pajić

U Zagrebu, 21. rujna 2021.

SADRŽAJ

1. Uvod	1
1.1. Problem i predmet istraživanja	1
1.2. Svrha i cilj istraživanja	2
1.3. Znanstvene metode	2
1.4. Sadržaj i struktura rada	3
2. Pojam materijalnog nedostatka	5
2.1. Materijalni nedostatak stvari i neusklađenost robe s ugovorom	6
2.2. Skriveni i vidljivi nedostaci	9
2.3. Pravna klasifikacija materijalnih nedostataka stvari	11
2.3.1. Nedostatak svojstava za redovitu uporabu stvari	11
2.3.2. Nedostatak svojstava za specijalnu uporabu stvari	11
2.3.3. Nedostatak ugovorenih odlika	12
2.3.4. Nejednakost s uzorkom	12
2.3.5. Nedostatak svojstava koja postoje kod drugih stvari iste vrste	13
2.3.6. Nepravilna montaža i nepravilne upute montaže stvari	14
2.3.7. Neadekvatno pakiranje stvari	14
3. Postojanje odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke stvari	16
3.1. Dvostranoobvezni i jednostranoobvezni ugovori	18
3.2. Neznatni nedostaci	19
3.3. Odgovornost za nedostatke koji postoje prije prijelaza rizika na kupca	20
3.4. Odgovornost za nedostatke koji se pojave nakon prijelaza rizika na kupca	22
3.5. Ugovorne odredbe o isključenju odgovornosti za materijalne nedostatke stvari ..	23
4. Pravna sredstva kupca u slučaju materijalnih nedostataka	26
4.1. Obveze kupca	27
4.1.1. Pregled stvari	29
4.1.2. Obavješćavanje prodavatelja o materijalnom nedostatku stvari	30
4.2. Pojedina pravna sredstva kupca	33
4.2.1. Pravo na ispunjenje u skladu s ugovorom	35

4.2.2. Pravo na sniženje cijene	37
4.2.3. Pravo na raskid ugovora	39
4.2.4. Pravo na naknadu štete	42
5. Jamstvo za ispravnost prodane stvari (garancija)	45
5.1. Pojam jamstva	47
5.2. Odgovornost na temelju jamstva	48
5.2.1. Jamstveni list	49
5.2.2. Solidarna odgovornost proizvođača i prodavatelja	50
5.3. Pravna sredstva kupca na temelju jamstva	50
6. Posebna prava kupca kod potrošačkih ugovora	53
6.1. Prava potrošača u slučaju materijalnih nedostataka stvari (zaštita potrošača)	54
6.2. Ograničenje ugovorne autonomije kod potrošačkih kupoprodaja	55
6.3. Pravo kupca na jednostrani raskid ugovora	55
7. Zaključak	57
8. Literatura	59
9. Životopis kandidata	61

Sažetak

Od početka čovječanstva ljudi su uvijek trgovali robom i drugim stvarima. U početku su to bili jednostavni oblici trgovine poput trampe i razmjena no protokom vremena javljaju se sve složeniji oblici trgovine i iz toga se razvija potreba za uvođenjem sve efikasnijih i uređenijih ugovora. Ugovor o kupoprodaji je danas jedan od gospodarski najvažnijih ugovora te se u današnje vrijeme život bez njega gotovo ne može ni zamisliti jer kupoprodajni ugovor predstavlja najčešću osnovu za stjecanje vlasništva. Temeljna obveza prodavatelja kod ugovora o kupoprodaji jest isporučiti kupcu kupljenu stvar u stanju koje je ugovoreno odnosno u stanju koje je uobičajeno u prometu. Međutim u praksi se nerijetko dešavaju slučajevi da prodavatelj isporučuje stvari koje kvalitativno ili kvantitativno ne odgovaraju onome što je dogovoreno i očekivano. U tom slučaju riječ je o materijalnim nedostacima stvari, odnosno neusklađenosti robe s ugovorom. Isporučka stvari s materijalnim nedostacima predstavlja povredu ugovorne obveze prodavatelja jer kupac za plaćenu cijenu ne dobiva ono što je dogovoreno i stoga mu pravo pruža određenu zaštitu.

Predmet ovog diplomskog rada je problematika odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke stvari, odnosno neusklađenost robe s ugovorom u domaćim kupoprodajnim transakcijama koje su regulirane Zakonom o obveznim odnosima, kao i u kupoprodajnim transakcijama s međunarodnim karakterom kod kojih kupac i prodavatelj imaju sjedište u različitim državama, a koje su regulirane Konvencijom UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe. U radu će se obraditi i jamstvo za ispravnost prodane stvari (garancija) s obzirom na to da je riječ o institutu vrlo sličnom odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke stvari kao i specifična prava na jednostrani raskid ugovora kod potrošačkih ugovora.

Ključne riječi su: ugovor o kupoprodaji, nedostaci, kupac i prodavatelj.

Summary

From the beginning of the mankind, people have always traded goods and other things. Initially, these were simple forms of trade, such as barter and exchange, but there are more complex forms of trade, and the need to introduce more efficient and more efficient contracts is being developed. The purchase agreement is now one of the most economically important contracts, and today's life without it is almost impossible to imagine since the purchase agreement is the most common ground for acquiring ownership. The seller's principal obligation in the purchase agreement is to supply the customer the purchased matter in a state which is contracted or in a condition normally in circulation. In practice, however, cases where the seller supplies things that qualitatively or quantitatively do not correspond to what is agreed and expected. In that case, the material defects of the goods, namely the non-compliance of the goods with the contract. The supply of goods with material defects constitutes a breach of the contractual obligation of the seller, as the price paid by the buyer does not obtain what is agreed and therefore gives him the right to protection.

The subject of this diplomacy is the issue of seller liability for material defects, namely non-conformity of goods with a contract in domestic sale transactions regulated by the Law on Obligations, as well as in sales transactions with international character where the buyer and seller are established in different countries and regulated by the UN Convention on International Goods Controls. The thesis will also address the guarantee for the correctness of the goods sold (guarantee) as it is a very similar liability of the seller for material defects as well as the specific rights of unilateral termination of the contract in consumer contracts.

Keywords: the contract of sale, disadvantages, the buyer and the seller.

1. Uvod

1.1. Problem i predmet istraživanja

U današnje vrijeme teži se unapređenju odnosa kupca i prodavatelja. Kupci potražuju brojne zahtjeve i standarde prilikom stjecanja vlasništva nad određenim dobrom te ih je prodavatelj dužan, shodno ugovoru, izvršiti. Međutim, u praksi se nerijetko događaju slučajevi da prodavatelj isporučuje proizvode koji kvalitetom ili kvantitetom ne odgovaraju onome što je ugovoreno i očekivano od strane kupca. Takvi propusti i greške dovode do nezadovoljstva kupca što rezultira pritužbom. Postojeći nedostaci dijele se na materijalne i pravne nedostatke. U ovome radu detaljnije će se obraditi materijalni nedostaci koji se definiraju kao neusklađenost robe s ugovorom. Oni postoje ako stvar nema potrebna svojstva za njezinu redovitu uporabu ili promet, ako stvar nema svojstva za posebnu uporabu u kojoj stjecatelj pribavlja, a koja je bila ili morala biti poznata prodavatelju, ako stvar nema svojstva i odlike koje su izrijekom ili prešutno ugovorene odnosno propisane, ako predana stvar nije jednaka uzorku ili model na temelju kojih je ugovor sklopljen, osim ako su uzorak ili model pokazani samo radi obavijesti, ako stvar nema svojstva koja inače postoje kod stvari iste vrste i koja je kupac opravdano očekivao prema naravi stvari, posebno na temelju javnih izjava prodavatelja, proizvođača i njihovih predstavnika putem reklama, označavanja stvari i sl., ako je stvar nepravilno montirana, pod uvjetom da je usluga montaže bila predviđena ugovorom i ako je nepravilna montaža posljedica nedostatka u uputama za montažu. Isporuka stvari s materijalnim nedostacima predstavlja povredu ugovorne obveze prodavatelja jer kupac za plaćenu cijenu ne dobiva ono što je dogovorena i stoga mu pravo pruža određenu zaštitu. Predmet ovog diplomskog rada je problematika odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke stvari, odnosno neusklađenost robe s ugovorom u domaćim kupoprodajnim transakcijama koje su regulirane Zakonom o obveznim odnosima¹, kao i u kupoprodajnim transakcijama s međunarodnim karakterom kod kojih kupac i prodavatelj imaju sjedište u različitim državama, a koje su regulirane Konvencijom UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe². U

¹ Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15); dalje u tekstu ZOO

² United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (1980.), Beč; dalje u tekstu Bečka konvencija

radu će se obraditi i jamstvo za ispravnost prodane stvari (garancija) s obzirom na to da je riječ o institutu vrlo sličnom odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke stvari kao i specifična prava na jednostrani raskid ugovora kod potrošačkih ugovora.

1.2.Svrha i cilj istraživanja

Cilj rada je kroz analizu i usporedbu odredaba Zakona o obveznim odnosima i Konvencije UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe odgovoriti na pitanja:

1. Je li pravna zaštita kupaca u slučajevima isporuke stvari s materijalnim nedostatkom primjerenija u domaćim kupoprodajnim transakcijama ili u onima s međunarodnim elementom, te u kojem segmentu i zašto postoje eventualne razlike?
2. Koji je odnos odgovornosti iz jamstva i odgovornosti za materijalne nedostatke stvari te ima li potrebe za paralelnim postojanjem ovih dvaju instituta?
3. Koja je svrha posebnih pravila o pravima kupca kod potrošačkih ugovora i jesu li ista neophodna uz postojanje odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke stvari?

Stručni doprinos diplomskog rada je u tome da rad može poslužiti kupcima da se upoznaju sa svojim pravima u slučaju da im se isporuče stvari sa materijalnim nedostacima i pogotovo ukazati na razliku u pravima kupca kod potrošačkih, građanskih i trgovačkih kupoprodaja kao i kod domaćih kupoprodaja i kupoprodaja sa inozemnim karakterom.

1.3.Znanstvene metode

Za izradu ovog istraživačkog rada koristila se metodologija istraživanja koja najbolje pridonosi ciljevima istraživanja te koja je za predmet i problem istraživanja bila najprikladnija. Korišteni podaci prikupljeni su iz sekundarnih izvora podataka s naglaskom na važnost njihove valjanosti i vjerodostojnosti. Kako bi podaci bili što relevantniji i aktualniji bazu rada čine propisi poput Ustava, zakona, međunarodnih ugovora. Nadalje, korištena je također znanstvena i stručna

literatura odnosno knjige, znanstveni i stručni časopisi objavljeni u elektronskim bazama podataka te sudska praksa.

Pri istraživanju i formiranju rezultata istraživanja korištene su brojne znanstvene metode. Metoda deskripcije, analize i sinteze provode se prilikom izrade cijeloga rada budući da su bile najprikladnije za obradu predmeta istraživanja. Metoda komparacije primijenjena je tijekom usporedbe odgovornosti za materijalne nedostatke i jamstva te u prikazu usklađenosti hrvatskog zakonodavstva s rješenjima Konvencije. Metoda kompilacije korištena je da bi se iznijeli tuđi rezultati znanstveno-istraživačkih radova vezani za temu ovoga rada. Na kraju, u sklopu pisanja zaključka vrši se deduktivna metoda kako bi se iz općih sudova i činjenica izvela zaključna razmatranja o predmetu istraživanja.

1.4.Sadržaj i struktura rada

Ovaj diplomski rad podijeljen je na sedam cjelina odnosno poglavlja. Na početku, u sklopu prvog poglavlja sadržan je *Uvod* u problem, predmet, cilj istraživanja te korištena metodologija istraživanja i njegova struktura. Slijedi ga poglavlje pod nazivom *Pojam materijalnog nedostatka*. Njime se definiraju materijalni nedostaci stvari i neusklađenost robe s ugovorom, uspoređuju vidljivi i skriveni nedostaci, klasificiraju materijalni nedostaci od kojih su neki nejednakost s uzorkom, nepravilna montaža, neadekvatno pakiranje. Treće poglavlje imena *Postojanje odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke stvari*, koncipira dvostranoobvezne i jednostranoobvezne ugovore, neznatne nedostatke, odgovornost za nedostatke koje postoje prije prijelaza rizika na kupca i/ili koji se pojavljuju nakon te ugovorne odredbe o isključenju odgovornosti za materijalne nedostatke stvari. Pod četvrto poglavlje spada cjelina *Pravna sredstva kupca u slučaju materijalnih nedostataka*, u kojoj su detaljno opisane obveze kupca, pojedina pravna sredstva kupca u sklopu kojih su pravo na ispunjenje u skladu s ugovorom, pravo na sniženje cijene, pravo na raskid ugovora te pravo na naknadu štete. *Jamstvo za ispravnost prodane stvari (garancija)*, naslov je petog poglavlja koje objašnjava pojam jamstva, odgovornost na temelju jamstva (jamstveni list i solidarna odgovornost proizvođača i prodavatelja) te pravna sredstva kupca na temelju jamstva. Šesto poglavlje, zadnje unutar razrade problema istraživanja, glasi *Posebna prava kupca kod potrošačkih ugovora*. Unutar njega riječ je o pravima potrošača u

slučaju materijalnih nedostataka stvari (kao svojevrsna zaštita potrošača), ograničenje ugovorne autonomije kod potrošačkih kupoprodaja te pravo kupca na jednostrani raskid ugovora. Zaključna, sedma cjelina sumira sve spoznaje o cjelokupnom predmetu istraživanja i donosi zaključak o istom.

2. Pojam materijalnog nedostatka

Pod materijalnim nedostacima podrazumijevamo sva odstupanja faktičnih tj. činjeničnih ili stvarnih obilježja činidbe kojom je obveza ispunjena odnosno objekta te činidbe npr. prodane stvari, od ugovorenih odnosno potrebnih obilježja činidbe odnosno objekta činidbe. Dijelimo ih na nedostatke u količini i nedostatke u kvaliteti ili kakvoći, što redovito podrazumijeva generičnost predmeta prodavateljeve obveze jer individualnost (*species*) *eo ipso* isključuje količinu, a u pravilu i kvalitetu.

Glede ugovorene količine može se konstatirati kako je ona ponekad određena posve precizno, ali i kako ugovorom, npr. uporabom izraza „cca“ ili običajima u odgovarajućoj gospodarskoj odnosno trgovačkoj branši mogu biti dopuštena i određena odstupanja od ugovorene količine³. U vezi s količinom robe također treba reći i da ona neće biti usklađena, kad to proizlazi iz dokumenata koji se odnose na robu⁴. Neusklađenost glede količine postojat će kad prodavatelj isporuči veću ili manju količinu robe no što je ugovorena⁵, ali se ne može promatrati na isti način kao neusklađenost glede kvalitete i pakiranja, pa će se prodavateljeva odgovornost, odnosno kupčeva prava, u slučaju neusklađenosti glede količine prikazati odvojeno. Nedostatak se ne uzima u obzir ako je kupac na temelju izjava proizvođača očekivao postojanje određenih svojstava stvari, a prodavatelj nije znao niti je morao znati za te izjave ili te izjave nisu utjecale na odluku kupca da sklopi ugovor.

Glede kvalitete robe može se konstatirati kako kvalitetu, odnosno faktična svojstva, strane ne ugovaraju često, a kad je ugovaraju, da je ugovaraju na razne načine koji uključuju ugovaranje određenih potrebnih svojstava, ali i ugovaranje svojstava koja roba ne smije imati, kao što bi bilo

³ Schlechtriem, P., Schwenger, I. (2016). Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods, s. 277.; dalje u tekstu; Schlechtriem&Schwenger

⁴ Tako odluka OLG Rostock od 25. rujna 2002., dostupno na <http://www.cisg-online.ch/>, odluka 672.

⁵ Neusklađenost robe glede njezine kvalitete prema Bečkoj konvenciji usporediva je s materijalnim nedostacima u kvaliteti prema ZOO-u, a neusklađenost robe glede njezine količine prema Bečkoj konvenciji usporediva je s materijalnim nedostacima u količini prema ZOO-u

ugovaranje isporuke sirovoga jestivog ulja bez taloga. Osim toga, ponekad se svojstva ugovaraju izričitim upućivanjem na određene akte koji opisuju, primjerice, fizikalna ili kemijska svojstva, kao što su HRN ili DIN⁶. Nedostaci u kakvoći se moraju pokazati prije nego istekne šest mjeseci od prijelaza rizika na stjecatelja jer prodavatelj ne odgovara za nedostatke izvan tog roka ako je riječ o trgovačkoj kupoprodaji. O elementima usklađenosti robe strane se mogu suglasiti nakon što su se suglasile o identitetu i količini robe, a i količinu i identitet mogu suglasnom voljom izmijeniti nakon prvobitnog postizanja suglasnosti volja, odnosno nakon što je ugovor sklopljen. Upravo zbog toga se daljnje odredbe Bečke konvencije, koje opisuju kad postoji neusklađenost glede faktičnih osobina, odnosno kvalitete, primjenjuju „osim ako su se strane drukčije sporazumjele“⁷. Kriteriji Bečke konvencije, prema kojima se ocjenjuje pitanje usklađenosti robe, u bitnom su istovjetni jedinim kriterijima prema kojima se, uz primjenu Zakona o obveznim odnosima⁸, ocjenjivalo pitanje materijalnih nedostataka, jer su i ZOO i Bečka konvencija recipirali većinu odredbi Uniform Law on the International Sale of Goods⁹. Pri sklapanju ugovora prodavatelj može kupcu predložiti kvalitetu robe u obliku uzorka ili modela i kad je to slučaj smatrat će se da roba nije u skladu s ugovorom ako „nema kvalitete robe koje je prodavalac kupcu predložio u obliku uzorka ili modela“¹⁰. Uzorak podrazumijeva primjerak koji je uzet iz robe koja će biti isporučena, a model primjerak predan kupcu radi pregleda, pri čemu mu sama roba nije dostupna, i model može pokazivati sva, neka ili samo pojedina svojstva robe, dok uzorak podrazumijeva obvezu prodavatelja da roba ima svojstva koja ima uzorak.

2.1. Materijalni nedostatak stvari i neusklađenost robe s ugovorom

Materijalni nedostaci na stvarima postoje:

1. Ako stvar nema potrebna svojstva za svoju redovitu uporabu ili za promet.

⁶ HRN označuje hrvatske norme, a DIN (Deutsche Industrie Normativen) njemačke

⁷ Čl. 35. (2) Bečka konvencija

⁸ Čl. 401. ZOO

⁹ Uniform Law on the International Sale of Goods (1964), UN, čl. 33.; dalje ULIS

¹⁰ Čl. 35. (2) Bečke konvencije

2. Ako stvar nema potrebna svojstva za posebnu uporabu za koju je kupac nabavlja, a koja je bila poznata prodavatelju ili mu je morala biti poznata.
3. Ako stvar nema svojstva i odlike koje su izrijekom ili prešutno ugovorene odnosno propisane.
4. Kad je prodavatelj predao stvar koja nije jednaka uzorku ili modelu, osim ako su uzorak ili model pokazani samo radi obavijesti.
5. Ako stvar nema svojstva koja inače postoje kod drugih stvari iste vrste i koja je kupac mogao opravdano očekivati prema naravi stvari, posebno uzimajući u obzir javne izjave prodavatelja, proizvođača i njihovih predstavnika o svojstvima stvari (reklame, označavanje stvari i dr.).
6. Ako je stvar nepravilno montirana pod uvjetom da je usluga montaže uključena u ispunjenje ugovora o prodaji, ako je nepravilna montaža posljedica nedostataka u uputama za montažu.
7. Ako je kupac na temelju izjava proizvođača ili njegova predstavnika očekivao postojanje određenih svojstava stvari.¹¹

Postojanje neusklađenosti robe svakako je prva pretpostavka prodavateljeve odgovornosti za neusklađenost, a za postojanje te odgovornosti nužno je da neusklađenost postoji „u trenutku prelaska rizika na kupca“¹². Koji je to točno trenutak u prvom redu proizlazi iz ugovora, podredno iz prakse ustaljene između strana i običaja, a ako ne bi proizlazio iz toga, onda proizlazi iz Bečke konvencije¹³. Ako je u tom trenutku roba usklađena s ugovorom, a kasnije je postala neusklađena zbog vanjskih utjecaja, prodavatelj ne odgovara za neusklađenost¹⁴, ali ako bi nakon tog trenutka neusklađenost samo postala očita, a uzrok neusklađenosti je postojao već u trenutku prijelaza rizika, prodavatelj bi odgovarao, jer odgovara „čak i ako je nedostatak usklađenosti postao očit kasnije“¹⁵. Pri sklapanju ugovora prodavatelji često preuzimaju jamstvo da će roba tijekom nekog određenog vremena ostati prikladna za redovitu ili posebnu uporabu ili da će zadržati neka

¹¹ Čl. 401., ZOO

¹² Dio čl. 36. (1) Bečke konvencije

¹³ Ibid. čl. 67. – 69.

¹⁴ Tako odluka Arrondissementrechtbank Arnhem od 17. srpnja 1997., dostupno na <http://www.cisg-online.ch/>, odluka 548

¹⁵ Dio čl. 36. (1) Bečke konvencije. Tako i Scwenzer u *Schlechtiem&Schwenzer*, s. 624. Radi se o neusklađenosti koja odgovara pojmu skrivenih nedostataka, primjeri koje su neuobičajeno smanjenje odjeće prilikom prvog pranja i brzo pogoršanje kvalitete hrane zbog neodgovarajućeg dubokog smrzavanja (odluka BGH +-a od 2. ožujka 2005., dostupno na <http://www.cisg-online.ch/>, odluka 999)

određena svojstva, odnosno značajke, i u takvim će slučajevima neusklađenost postojati, i prodavatelj odgovarati, ako roba ne ostane prikladna za redovitu ili posebnu uporabu ili ne zadrži određena svojstva ili značajke do isteka vremena za koje je prodavatelj jamčio. Iako je u takvim okolnostima očito da prodavatelj odgovara za nedostatak usklađenosti koji se pojavio poslije trenutka prijelaza rizika¹⁶, prema kojem je prodavatelj „također odgovoran za svaki nedostatak usklađenosti koji se pojavio poslije trenutka utvrđenog u prethodnom stavu, a može se pripisati povredi bilo koje njegove obveze, uključujući povredu garancije o tome da će za neko vrijeme roba ostati prikladna u njezinu redovnu i posebnu svrhu ili da će zadržati određena svojstva ili karakteristike“.

Neusklađenost prema Bečkoj konvenciji odgovara ispunjenju obveze drugim predmetom umjesto ugovorenog i ispunjenju obveze iz naplatnog ugovora s materijalnim ili pravnim nedostacima prema ZOO-u. Prema Bečkoj konvenciji isporuka robe koja nije usklađena glede svih elemenata usklađenosti predstavlja povredu ugovora, pa odgovornost prodavatelja, odnosno prava kupca, u slučaju neusklađenosti u pretežnom dijelu nije posebno uređena, nego predstavlja sastavni dio odredbi koje uređuju kupčeva prava u slučaju prodavateljeve povrede ugovora¹⁷. Drugim riječima, kao i u slučaju drugih povreda ugovora, i u slučaju neusklađenosti kupac ima pravo od prodavatelja zahtijevati ispunjenje njegovih obveza, raskinuti ugovor i zahtijevati naknadu štete, ali uz to i pravo sniziti cijenu. S obzirom na to da se i u slučaju neusklađenosti primjenjuju opća pravila Bečke konvencije o kupčevu pravu od prodavatelja zahtijevati ispunjenje njegovih obveza, raskinuti ugovor i zahtijevati naknadu štete, ovdje će se prikazati posebnosti tih prava kad se radi o neusklađenosti robe, dok se za opća pravila Bečke konvencije o tim pravima upućuje na odgovarajuće dijelove rada.

Neusklađenost glede količine može se sastojati u isporuci manje ili veće količine robe nego što je ugovorena. Kako neusklađena isporuka predstavlja povredu ugovora, općenito bi se moglo zaključiti da i u slučajevima isporuke manje i u slučajevima isporuke veće količine robe no što je ugovorena kupcu pripadaju sva prava koja mu pripadaju kad se neusklađenost odnosi na identitet,

¹⁶ Bečka konvencija to ističe u čl. 36. (2)

¹⁷ I odredbe ZOO-a o pravima kupca u slučaju materijalnih i pravnih nedostataka pokazuju da se opisi kupčevih prava u tim slučajevima samo konkretnim rječnikom, prilagođenim tim situacijama, svode na kupčevo pravo zahtijevati ispunjenje bez nedostataka, a pravo na jednostrani raskid ugovora u slučaju neotklanjanja nedostataka i predaju stvari bez nedostataka u primjerenom roku odgovara pravu vjerovnika na raskid ugovora zbog neispunjenja u primjerenom naknadnom roku. Usp. čl. 362., st. 1. i 2. i čl. 411., 412. i 432., st. 2. ZOO-a

kvalitetu i pakiranje robe. Međutim, s obzirom na prirodu isporuke veće ili manje količine robe, kupčeva prava u slučaju takvih isporuka su modificirana, a neka i otpadaju. Ako je prodavatelj isporučio samo jedan dio robe, tada će kupac imati pravo zahtijevati ispunjenje isporuke nedostajućim dijelom robe. Može se reći da kupcu u dijelu koji se odnosi na neisporučeni dio, odnosno količinu, robe pripadaju ista prava koja mu pripadaju i kad prodavatelj uopće nije isporučio robu.

“Ako prodavalac isporuču količinu robe veću od one koja je predviđena ugovorom, kupac može primiti ili odbiti isporuku količine koja premašuje ugovorenu količinu”¹⁸, ali prema većinskom gledištu literature i isporuka veće količine no što je ugovorena predstavlja neusklađenost¹⁹. Tada otpada mogućnost da bi kupac zbog isporuke veće količine robe mogao steći pravo zahtijevati ispunjenje ili jednostrano raskinuti ugovor, ali ostaje njegovo pravo da zahtijeva naknadu štete, a podrazumijeva se i njegovo pravo da prodavatelju vrati, odnosno stavi na raspolaganje, isporučeni višak, ali ako je o isporuci veće količine obavijestio prodavatelja, kao i u slučaju isporuke manje količine od ugovorene. Međutim, “ako kupac primi cijeli višak ili jedan njegov dio iznad ugovorene količine, dužan ga je platiti po ugovorenoj cijeni”²⁰.

2.2. Skriveni i vidljivi nedostaci

U pogledu materijalnih nedostataka razlikujemo vidljive i skrivene. Vidljivi su oni koji se mogu uočiti uobičajenim pregledom predmeta kojim je obveza ispunjena, a skriveni oni koji se na takav način nisu mogli uočiti. Skriveni nedostaci se često definiraju i pozitivnom definicijom, prema kojoj su to nedostaci koji se mogu utvrditi samom uporabom stvari ili stručnim ispitivanjem. Kada je riječ o vidljivim nedostacima, kupac je dužan odmah obavijestiti prodavatelja ako su on i kupac nazočni pregledu predmeta ispunjenja pri kupčevu preuzimanju. Ako nisu nazočni, taj je rok osam

¹⁸ Čl. 52. Bečka konvencija, prva rečenica

¹⁹ Kröll, S., Mistelis, L., & Viscasillas, P. P. (2015). Introduction to the CISG. In UN Convention on Contracts for the international sale of goods (CISG), s. 766.; dalje u tekstu Kröll – Mistelis – Viscasillas

²⁰ Čl. 52. (2) Bečke konvencije, druga rečenica

dana, a kod trgovačkog ugovora bez odgađanja u odnosu na trenutak primitka.²¹ Kad je kupac otpremio stvar dalje bez pretovara, a prodavatelju je pri sklapanju ugovora bila poznata mogućnost takve daljne otpreme, tada pregled stvari može biti odgođen do njezina prispjeca u novo odredišno mjesto. Kupac je i tada dužan obavijestiti prodavatelja o nedostacima čim je po redovitom tijeku stvari mogao za njih doznati od svojih klijenata. Ugovorom o kontroli robe jedna ugovorna strana (vršilac kontrole) se obvezuje da stručno i nepristrano obavi kontrolu robe te izda certifikat o tome, a druga strana (naručilac kontrole) obvezuje se da za izvršenu kontrolu isplati ugovorenu naknadu. Ako je način pregleda ugovoren, a kupac propusti pregledati stvar na ugovoreni način tada on snosi rizik svoga protuugovornog ponašanja kad se naknadno uvtrđivanje kakvoće ne može utvrditi²².

Kad je riječ o skrivenim nedostacima kupac je nakon njihova otkrivanja također dužan obavijestiti prodavatelja u subjektivnom roku od dva mjeseca, odnosno kod trgovačkih ugovora bez odgađanja, ali kod tih nedostataka postoji i objektivni rok nakon čijeg isteka prodavatelj više ne odgovara za nedostatke.²³ Kao primjeri skrivenih nedostataka u sudskoj su praksi naznačeni prekomjerno trošenje ulja motornog vozila²⁴ i klipni prstenovi na motornom vozilu „koji omogućuju rad vozila samo kratko vrijeme (da bi u trenutku prodaje izgledalo kao ispravno)“.²⁵ Obavijest o nedostatku, bilo riječ o vidljivom ili skrivenom, ne mora imati određen sadržaj ni oblik, osim kad je riječ o trgovačkim ugovorima. U tom slučaju da bi obaviješću o nedostacima sačuvao prava koja mu pripadaju, kupac u obavijesti mora opisati nedostatak i pozvati prodavatelja da pregleda predmet ispunjenja. Ako obavijest ne sadrži oba elementa, uzet će se da kupac nije obavijestio prodavatelja i njegova će prava nestati.

²¹ Čl. 403. st. 1. i 2. ZOO

²² Odluka VSRH Gzz 73/82 od 8. rujna 1982.

²³ Čl. 404. st. 1. ZOO

²⁴ Odluka VSRH Rev 1322/91 od 29. listopada 1991.

²⁵ Ibid., Rev 1876/81 od 2. ožujka 1982.

2.3. Pravna klasifikacija materijalnih nedostataka stvari

Kad je riječ o odgovornosti za materijalne nedostatke, potrebno je prethodno utvrditi kada oni zapravo postoje. ZOO ih je sistematizirao u sedam slučajeva. ZOO-a navodi kad postoje materijalni nedostaci²⁶.

2.3.1. Nedostatak svojstava za redovitu uporabu stvari

Ako stvar nema potrebna svojstva za njezinu redovitu uporabu ili za promet (npr. motor motocikla uopće ne radi, kupljena hrana je trula i ne može se jesti, nemogućnost zvanja putem novog mobitela). Ovdje je potrebno razlikovati nedostatke u količini i nedostatke u kvantiteti. Nedostaci u količini su oni u kojima postoji nerazmjer između ugovorene i isporučene količine, a nedostaci u kvaliteti su oni u kojima isporučena stvar nema ugovorena svojstva.²⁷ Kupac tako ne može koristiti stvar za svrhu koju je namjenio, tako primjerice ako prodavatelj bačve proda bačvu koja propušta tekućinu, jer je nepropusnost bačve potrebno svojstvo za redovitu uporabu bačve, pa nije potrebno da ugovorne strane takva svojstva posebno ugovore²⁸.

2.3.2. Nedostatak svojstava za specijalnu uporabu stvari

Ako stvar nema svojstva za posebnu uporabu za koju je kupac pribavlja, a koja je bila ili morala biti poznata prodavatelju (npr. umjesto da je pšenica sjemenska, ona je obična, merkantilna ili kad kupac želi računalo za igrice sa boljim komponentama od običnog računala, a prodavatelj mu proda obično računalo). Bitno je nedostatke u kvaliteti razlikovati od isporuke druge stvari, a ne ugovorene. Kad je isporučena stvar koja nije ugovorena tada se ne može govoriti o materijalnim nedostacima, već se u tom slučaju radi o neispunjenju ugovora. Također, ZOO određuje da materijalni nedostatak postoji i kad se ne radi samo o svojstvima koja su ugovorena već i onda kad

²⁶ Čl. 401. st. 1., st. 2., st. 3., st. 4., st. 5., st. 6., st. 7. ZOO-a

²⁷ Gorenc, V., Vidović, A. (2005), str. 627. i 628.

²⁸ Vrhovni sud, Rev 2032/81 od 23. veljače 1982.

je prodavatelj uz dužnu pozornost i poštujući načelo savjesnosti i poštenja morao i trebao znati svrhu za koju kupac nabavlja stvar. Primjer iz sudske prakse je odgovornost graditelja za nedostatak građevine kada je došlo do nedostataka u izradi građevine koji ugrožavaju njenu sigurnost objekta kao cjeline²⁹.

2.3.3. Nedostatak ugovorenih odlika

Ako stvar nema svojstva i odlike koje su izrijeком ili prešutno ugovorene odnosno propisane (npr. pivo nema ugovorenu kakvoću, stvar nema svojstva koja bi trebala imati prema propisima o standardizaciji, kupac kupi luster koji nema atest na električnu struju ili auto koji nije homologiran). Kod kupoprodaje bitno je odrediti predmet iste sa svim njegovim obilježjima glede kvalitete i kvantitete. Međutim, podrazumijeva se da se navedena obilježja mogu dogovoriti ne samo riječima već i gestikulacijom, znacima i sl. tako da ugovorena stvar mora imati sva obilježja koja su ugovorena na bilo koji od navedenih načina, pa tako i prešutno. O nedostatku ugovorenih odlika je riječ i kad je kupcu predana manja površina kupljenih nekretnina od površine navedene u ugovoru³⁰ ili kad prodani automobil nije proizveden one godine koja stoji u ugovoru³¹.

2.3.4 Nejednakost s uzorkom

Ako predana stvar nije jednaka uzorku ili modelu na temelju kojih je ugovor sklopljen, osim ako su uzorak ili model pokazani samo radi obavijesti. Ako je predmet kupoprodaje određen na temelju nekog materijalnog uzorka onda taj uzorak tj. njegova svojstva i obilježja definiraju ugovorna obilježja predmeta ugovora i isporučena stvar mora imati ista obilježja dok će se u

²⁹ Trgovački sud, P-5829/95 od 14. lipnja 2004.

³⁰ Vrhovni sud, Rev 127/03 od 25. listopada 2004.

³¹ Ibid., Rev 461/07 od 5. srpnja 2007.

protivnom prema takvoj stvari odnositi kao prema materijalnim nedostacima, osim ako je uzorak ili model prikazan samo radi obavijesti. Također, bitno je naglasiti da se ovakvo odstupanje smatra materijalnim nedostatkom samo kod trgovačke kupoprodaje koja je i predmet ovog rada, dok se kod ostalih ugovora ovakvo odstupanje smatra neispunjenjem. Primjer iz sudske prakse je kad prodavatelj dostavlja uzorak čija cijena je određena prema ustaljenim poslovnim običajima. Dostava uzorka po svojoj prirodi ne predstavlja isporuku robe iz ugovor o prodaji nego ponudu. Kad ponuđeni prihvati uvjete on zadržava uzorak samo radi usporedbe kvalitete³². Kao npr. kad trgovačko društvo isporuči potencijalnom kupcu manju količinu badema kao uzorak radi buduće suradnje, a nakon zaključenja ugovora isporuči mu badem drukčije kvalitete od uzorka.

2.3.5. Nedostatak svojstava koja postoje kod drugih stvari iste vrste

Ako stvar nema svojstva koja inače postoje kod stvari iste vrste i koja je kupac opravdano očekivao prema naravi stvari, posebno na temelju javnih izjava prodavatelja, proizvođača i njihovih predstavnika putem reklama, označavanja stvari i sl. (npr. kupac kupi čaj za mršavljenje koji je vidio na reklamama, no ne mršavi od njega ili kada kupimo lijekove protiv bolova, a oni ne djeluju na način kako su predstavljeni), ali ako je kupac na temelju izjava proizvođača (ili njegova predstavnika) očekivao određena svojstva stvari, nedostatak se ne uzima u obzir ako prodavatelj nije znao niti morao znati za te izjave, ili su iste bile opovrgnute prije sklapanja ugovora ili pak nisu uopće utjecale na odluku kupca da sklopi ugovor. Proizvođač nije samo onaj koji je proizveo prodanu stvar već i uvoznik stvari te svaka druga osoba koja se predstavlja kao proizvođač stavljanjem svoga imena ili naziva, žiga ili druge oznake na stvar. Ovdje je najznačajniji pojam kupčevo opravdano očekivanje. Prema ovom subjektivnom kriteriju nedostatak će postojati i onda kad ugovorena stvar/roba nema svojstva koja je kupac mogao očekivati, a realnost očekivanja se temelji na samoj svrsi stvari te na javnim izjavama prodavatelja, proizvođača i njihovih predstavnika. Prodavatelj je oslobođen odgovornosti za izjave proizvođača i njegovih

³² Visoki trgovački sud, Pž- 986/95 od 13. veljača 1996.

predstavnik, dok odgovara za vlastite i izjave svojih predstavnika. Na ovaj način se znatno pridonosi zaštiti potrošača od prijevarnog oglašavanja.

2.3.6. Nepravilna montaža i nepravilne upute montaže stvari

Ako je stvar nepravilno montirana, pod uvjetom da je usluga montaže bila predviđena ugovorom i ako je nepravilna montaža posljedica nedostatka u uputama za montažu. U suvremenom gospodarstvu prodaja stvari se često odvija u dijelovima iz čega slijedi da je za njihovu upotrebu potrebna prethodna montaža. Materijalni nedostatak bit će kvalificiran i onda kada je stvar nepravilno montirana uz uvjet kad je usluga montaže dio kupoprodajnog ugovora i kao takva element njegovog ispunjenja od strane prodavatelja ili trećeg kojeg je isti angažirao sukladno preuzetim obvezama kupoprodajnog ugovora. Ako je nepravilna montaža posljedica nedostatka u uputama za montažu, odnosi se na slučajeve kad kupljenu stvar montira kupac ili osoba angažirana od kupca (npr. prilikom kupnje namještaja proizvođač je isporučio nepravilne upute za montažu namještaja, što na kraju rezultira nepravilnim sastavljanjem istog). Materijalni nedostatak postojat će onda kada je nepravilna montaža posljedica nedostataka u uputama prodavatelja za montažu.

2.3.7. Neadekvatno pakiranje stvari

Pojam usklađenosti obuhvaća i pakiranje ili zaštitu robe, jer prodavatelj nije dužan samo isporučiti robu u količini, kvaliteti i identitetu prema ugovoru, nego i „pakiranu ili zaštićenu na način predviđen ugovorom. Pakiranje ili zaštita robe kao element usklađenosti robe naveden je u Bečkoj konvenciji³³, jer ona neće biti usklađena, osim u slučaju suprotnog sporazuma strana, ako „nije pakirana ili zaštićena na način uobičajen za takvu robu ili, ako takav način ne postoji, na način koji je odgovarajući da sačuva i zaštitu robu“³⁴. Nacionalni propisi, pa tako i ZOO, nisu usmjereni

³³ Čl. 35 (2) Bečke konvencije

³⁴ Ibid. čl. 35. (2) (d), Engleski izvornik govori o robi koja nije „contained“, a ne o robi koja nije „protected“ (zaštićena), što bi doslovno prevedeno značilo da se radi o robi koja nije u nekom spremniku, ali držimo da prijevod sadržajno odgovara, jer je smisao „spremnika“ u zaštitu robe

na uređenje distancijske prodaje kod koje se predmet prodaje redovito prevozi, čime je izložen povećanim rizicima slučajne propasti i oštećenja, pa prodavatelju ne nameću obvezu pakiranja, odnosno zaštite, robe. Bečka konvencija usmjerena je upravo na takve prodaje, pa je zahtjev za pakiranje, odnosno zaštitu, robe dosljedan okolnostima kakve redovito postoje u situacijama na koje se primjenjuje Bečka konvencija. Kako je smisao pakiranja u zaštiti robe od oštećenja ili uništenja u prvom redu tijekom transporta, dovoljno je govoriti o pakiranju, ali tako da se pojam pakiranja shvati u širem smislu, jer on uključuje i pakiranje u kontejnere. Ako se strane nisu drugačije sporazumjele, roba treba biti zapakirana na način na koji se roba te vrste uobičajeno pakira (npr. lomljiva roba mora biti posebno zaštićena i označena kako nebi došlo do oštećenja prilikom transporta), što znači da način pakiranja određuju običaji u odgovarajućoj poslovnoj, odnosno trgovačkoj, branši³⁵, iako ima i gledišta da bi se moglo raditi i o običajima u mjestu prodavatelja³⁶. Ti običaji mogu uključivati i oznake i upute o vrsti, odnosno osjetljivosti, robe i načinu baratanja robom. Običaji glede pakiranja roba koje neko vrijeme postoje i prisutne su na tržištu u pravilu postoje, pa će se podredno pravilo, koje uređuje način pakiranja kad običaj ne postoji, primijeniti poglavito onda kad se radi o novoj vrsti robe ili o robi koja je posebno proizvedena za kupca. Dakle, ako običaj glede načina pakiranja određene robe u nekom konkretnom slučaju ne postoji, ona mora biti zapakirana na način koji odgovara upravo toj robi i koji je prikladno ili primjereno čuva i štiti tijekom transporta, uzimajući u obzir prirodu robe, prijevozno sredstvo ili sredstva, klimatske uvjete i trajanje transporta, ali i moguća odstupanja od prijevoznog puta, kojih je prodavatelj bio svjestan u trenutku sklapanja ugovora. Prodavateljeva obveza odgovarajućeg pakiranja robe postoji neovisno o mjestu isporuke i on čini povredu ugovora ako bi zbog neodgovarajućeg pakiranja roba bila oštećena i nakon trenutka prijelaza rizika na kupca, ali ne i ako bi oštećeno ili uništeno bilo samo pakiranje, a ne i roba. Iznimno od toga, kad se pakiranje može uzeti kao sastavni dio robe, primjerice zbog označavanja pakiranja zaštićenim znacima proizvođača, ili je ono nužno zbog daljnje prodaje robe, primjerice pića u bocama, prodavatelj će povrijediti ugovor i ako samo pakiranje bude oštećeno ili uništeno.

³⁵ Schwenzer u Schlechtriem, s. 283.

³⁶ Bianca, C. M. (1987). Bianca-Bonell Commentary on the International Sales Law, Milan, s. 277.; dalje u tekstu Bianca – Bonell

3. Postojanje odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke stvari

Odgovornost ili jamstvo za materijalne nedostatke ispunjenja odgovornost je dužnika kada je njegova činidba, bez obzira radi li se o činidbi davanja, činjenja, trpljenja ili propuštanja, opterećena takvim nedostacima da druga strana ne može, u potpunosti ili djelomično, ostvariti svrhu radi koje je ugovor zaključen. „Odgovornost prodavatelja za materijalne nedostatke je u hrvatskom zakonodavstvu regulirana člancima od 400 do 422 Zakona o obveznim odnosima.”³⁷, koji je usklađen s Direktivom 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća³⁸ o nekim aspektima prodaje robe široke potrošnje i popratnim jamstvima. Zakon izričito određuje da se ovaj oblik odgovornosti vezuje isključivo za naplatne dvostranoobvezne ugovore, tj. one ugovore kod kojih se za primljenu činidbu duguje određena naknada. Odgovornost za materijalne nedostatke činidbe vrlo je važan institut obveznog prava³⁹. On je toliko povezan sa svrhom naplatnih pravnih poslova da se odgovornost za nedostatke činidbe podrazumijeva u svakome takvom pravnom poslu. Opće pretpostavke odgovornosti za materijalne nedostatke su: naplatnost ugovora, ispunjenje obveze, da kupac nije znao, niti morao znati za nedostatke, postojanje nedostatka u trenutku prijelaza rizika slučajne propasti, ili oštećenja predmeta ispunjenja s prodavatelja na kupca i da ugovorom nije isključena odgovornost za nedostatke. Dodatne pretpostavke odgovornosti za materijalne nedostatke su i: da nedostatak nije neznatan, da nije riječ o prisilnoj javnoj prodaji, da se nedostaci pokažu prije nego što isteknu dvije godine od predaje predmeta kupcu.

Primarna obveza prodavatelja je predati robu kupcu u ispravnom stanju. Ta obveza je ispunjena u trenutku kada se kupcu omogući posjed stvari, tada na kupca prelazi rizik slučajne propasti ili oštećenja, prodavatelj je odgovoran za nedostatke koje je stvar imala u tom trenu. Osim faktičnog postojanja bilo kojeg od navedenih oblika neusklađenosti i postojanja neusklađenosti u vrijeme koje određuje Bečka konvencija⁴⁰ i neznanje pozornog kupca za nedostatke pretpostavka je

³⁷ Narodne novine, broj: 35/05., 41/08., 125/11.

³⁸ Direktiva 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. svibnja 1999. o određenim aspektima prodaje robe široke potrošnje i o jamstvima za takvu robu, Službeni list EU

³⁹ Literatura: Jelčić O., Odgovornost za materijalne nedostatke i garancija za ispravno funkcioniranje prodane stvari, Naša zakonitost, 9-10/1988., s. 1120; Šoljan V., Odgovornost za materijalne nedostatke stvari po ZOO i Bečkoj konvenciji, PUG, 3/08

⁴⁰ Čl. 36. Bečke konvencije

prodavateljeve odgovornosti, odnosno postojanja kupčevih prava, zbog neusklađenosti. Kao ni prema ZOO-u⁴¹, ni prema Bečkoj konvenciji „prodavalac neće odgovarati... za bilo kakvu neusklađenost ako je u vrijeme sklapanja ugovora kupac znao za tu neusklađenost ili mu ona nije mogla ostati nepoznata“⁴². Prodavateljevu odgovornost za određenu neusklađenost isključuju samo kupčevo znanje i nemogućnost neznanja za tu neusklađenost prije tog trenutka i u tom trenutku, ali nikako i znanje ili mogućnost neznanja koji bi nastali nakon tog trenutka. O određenoj neusklađenosti i kupčevu znanju ili nemogućnosti neznanja za upravo tu neusklađenost govorimo stoga što roba može biti neusklađena na više načina, odnosno stoga što postoji više mogućih oblika neusklađenosti. Moguće je, primjerice govoreći, da roba treba imati svojstva nužna za neku atipičnu uporabu, ali i za tipičnu, i da je nema ni za jednu od njih, a kupac da zna ili ne može znati samo za jedinu od tih neusklađenosti. U takvoj situaciji prodavatelj neće odgovarati samo za tu neusklađenost, ali će i dalje odgovarati za drugu neusklađenost za koju kupac nije niti znao niti mu nije mogla biti nepoznata⁴³. Prodavatelj odgovara i za nedostatke koje je kupac mogao lako opaziti ako je izjavio da stvar nema nikakve nedostatke ili da stvar ima određena svojstva ili odlike. Prodavatelj odgovara za materijalne nedostatke stvari koje je ona imala u trenutku prijelaza rizika na kupca, bez obzira je li mu to bilo poznato. Prodavatelj odgovara i za one materijalne nedostatke koji se pojave nakon prijelaza rizika na kupca ako su posljedica uzroka koji je postojao prije toga. Ne odgovara se za neznatan materijalni nedostatak.

Odgovornošću za materijalne nedostatke opterećen je kod naplatnih pravnih poslova onaj ugovaratelj čija se obveza sastoji u predaji stvari. On odgovara za nedostatke ako su ispunjene pretpostavke odgovornosti. Prije svega odgovara se za one materijalne nedostatke koje je stvar imala u času prijelaza rizika na kupca, dakle u trenutku predaje. Odgovornost će postojati makar prodavatelj nije znao za nedostatke. U pravilu se ne odgovara za mane stvari koje je kupac mogao lako zapaziti, ali će se odgovarati i za takve nedostatke ako je prodavatelj izjavio da stvar nema nikakve nedostatke ili je tvrdio da stvar ima određena svojstva ili odlike koje uistinu nema. Na primjer, kupac vidi da konj hamlje, ali prodavatelj tvrdi da je to posljedica krivo zakovane potkove. Kupivši konja, kupac nakon stručnog pregleda ustanovi da se ne radi o krivo zakovanoj potkovi,

⁴¹ Prema čl. 402., st. 1. ZOO-a „Prodavatelj ne odgovara za nedostatke ako su u trenutku sklapanja ugovora bili poznati kupcu ili mu nisu mogli ostati nepoznati“

⁴² Čl. 35. (2) Bečke konvencije

⁴³ Tako i Bianca u Bianca – Bonell, s. 280. i odluka Federal Court of Australia (Adelaide, SA) od 20. travnja 2011., dostupno na www.cisg.online.ch, odluka 2219.

nego ozbiljnoj bolesti. ZOO ne govori o naknađivanju, nego o popravljanju štete, što i jezično više odgovara činjenici da je prema njemu temeljni način popravljanja, odnosno naknade, imovinske štete naturalna restitucija, dakle da je temeljno štetnikova obveza nenovčana i da se sastoji u faktučnoj uspostavi stanja kakvo je postojalo prije nastanka štete. Nasuprot tome, prema Bečkoj konvenciji šteta nastala povredom ugovora naknađuje se u novcu. Temeljno pravilo o opsegu naknade štete također posve jasno proizlazi iz teksta Bečke konvencije⁴⁴, prema kojem je „naknada štete... jednaka... pretrpljenom gubitku...“ i to je pravilo o potpunoj naknadi štete⁴⁵, prema kojem naknadom štete oštećena ugovorna strana treba biti dovedena u posve identičnu situaciju kao što je situacija u kojoj bi bila da druga strana nije povrijedila ugovor. Visina naknade štete treba odgovarati stvarno ili konkretno pretrpljenoj šteti, osim šteti pretrpljenoj zbog smrti ili tjelesne ozljede⁴⁶, i ne može obuhvaćati hipotetsku ili apstraktnu štetu.

3.1. Dvostranoobvezni i jednostranoobvezni ugovori

Obvezni ugovori se dijele na dvije velike grupe, a to su jednostranoobvezni ugovori i dvostranoobvezni ugovori. Jednostranoobvezni ugovori su takvi dvostrani pravni poslovi kod kojih je samo jedna strana vjerovnik, a druga strana samo dužnik. Na primjer, kod posudbe je posuditelj samo vjerovnik, a posudovnik samo dužnik. Dvostranoobvezni ugovori su takvi dvostrani pravni poslovi kod kojih je svaka strana istodobno i vjerovnik i dužnik. Na primjer, kod kupoprodaje prodavatelj je istodobno i dužnik i vjerovnik. Kao dužnik dužan je izručiti stvar, a kao vjerovnik ovlašten je zahtijevati plaćanje cijene. Isto je tako i kupac istodobno i dužnik i vjerovnik. Kao dužnik dužan je platiti cijenu, a kao vjerovnik ovlašten je zahtijevati predaju stvari. Razlika ZOO-a i Bečke konvencije je i u tome što je ZOO⁴⁷ općenito određuje da „u dvostranoobveznim ugovorima, kad jedna strana ne ispuni svoju obvezu, druga strana ne može, ako nije što drugo određeno, zahtijevati ispunjenje obveze“, dok Bečka konvencija odvojeno uređuje prodavateljev i kupčev zahtjev za ispunjenje među odredbama o sredstvima koja pripadaju prodavatelju u slučaju kupčeve povrede ugovora, odnosno među odredbama o sredstvima koja pripadaju kupcu u slučaju

⁴⁴ Čl. 74. Bečke konvencije

⁴⁵ Schwenger u Schlechtriem&Schwenger, s. 1059.

⁴⁶ Čl. 5. Bečke konvencije

⁴⁷ Čl. 360. ZOO

prodavateljeve povrede ugovora. Zajedničko tim odredbama je što one samo utemeljuju pravo zahtijevati ispunjenje, ali ne navode sredstva za ostvarenje tog zahtjeva, a u literaturi se spominje samo prodavateljeva tužba radi isplate cijene⁴⁸.

Pravila o posljedicama ispunjenja s nedostacima primjenjuju se samo na potpune (naplatne) dvostranoobvezne ugovore. Ona se primjenjuju kod kupoprodajnih ugovora onako kako su izložena, a kod drugih ugovora poput ugovora o djelu, zakupu, razmjenu, licenci, u mjeri u kojoj nisu promijenjena posebnim odredbama o odgovornosti za nedostatke u tim ugovorima. Obveza se može ispuniti i ako postoje materijalni i/ili pravni nedostaci. Na primjer, kod ugovora o djelu faktilan će nedostatak postojati kad projekt stambene zgrade nije građevinski izvediv, ili kad perilica suđa nije popravljena prema pravilima struke, tako da iako je popravljena, ne funkcionira potpuno ispravno. Nedostatak se ne uzima u obzir ako je kupac na temelju izjava proizvođača ili njegova predstavnika, očekivao postojanje određenih svojstava stvari, a prodavatelj nije znao, niti je morao znati za te izjave ili su te izjave bili opovrgnute do trenutka sklapanja ugovora, ili nisu utjecale na odluku kupca da sklopi ugovor. Kad na predmetu kojim je obveza ispunjena postoji nedostatak, prodavatelj odgovara kupcu ako postoje pretpostavke njegove odgovornosti. Kad je riječ o besplatnim dvostranoobveznim ugovorima, moguća su dva stajališta: „ili da strana koja prva treba ispuniti obvezu odgovara za nedostatke, ili da je druga strana ovlaštena vratiti stvar prvoj strani s nedostacima s kakvima je prva strana predala stvar drugoj strani.“⁴⁹

3.2. Neznatni nedostaci

U situaciji gdje postoji neznatan materijalni nedostatak *ex lege* se ne odgovara, a odluku da li je nedostatak neznatan ovisit će o ugovoru i konkretnim okolnostima. Kad će nedostatak biti neznatan ovisit će o ugovoru i okolnostima konkretnog slučaja. „Da nije riječ o neznatnom

⁴⁸ Mohs u Schlechtriem&Schwenzer, s. 910.

⁴⁹ Naplatnost ugovora, str. 423., ZOO

nedostatku, *de lege lata* izrijekom je određena pretpostavka odgovornosti samo kad je riječ o materijalnim nedostacima.“⁵⁰ Katkad je neobično važno da ne postoji nikakvo odstupanje od potrebne kvalitete pa strane ugovorom isključe svako odstupanje, primjerice naznakama „bez tolerancije“, „bez odstupanja od ugovorenog“ i slično i tada će postojati prodavateljeva odgovornost za svako odstupanje od ugovorene kvalitete. Tek ako to nije slučaj, prema okolnostima slučaja, odnosno prirodi stvari, ocjenjivat će se je li nedostatak neznatan ili nije. Ako je riječ o kupoprodaji rabljenih stvari, tada strane mogu ugovoriti i kraći rok odgovornosti za skrivene nedostatke, ali i u tom slučaju je najkraće trajanje te odgovornosti određeno prisilno i ne može se ugovoriti trajanje kraće od jedne godine, a kod trgovačkih ugovora kraće od šest mjeseci. Kad postoje pretpostavke prodavateljeve odgovornosti, kupcu po zakonu pripadaju određena prava, ali ta prava prestaju propuštanjem obavješćivanja prodavatelja o nedostacima u zakonom određenim rokovima. Prema tome su obavješćivanje o nedostacima i postavljanje zahtjeva unutar zakonskih rokova pretpostavke očuvanja kupčevih prava. Primjer neznatnog nedostatka je kada kupac kupi automobil koji ima malu ogrebotinu, naime automobil se može normalno voziti i koristiti no imat će manju vrijednost nego automobil bez ikakvog oštećenja.

3.3. Odgovornost za nedostatke koji postoje prije prijelaza rizika na kupca

Prema odredbama ZOO-a „Prodavatelj odgovara za nedostatke koje je ona imala u trenutku prijelaza rizika bez obzira je li mu to bilo poznato.“⁵¹ Prilikom utovara robe u prijevozno sredstvo i za vrijeme prijevoza u okolnostima iz Bečke konvencije⁵² kupcu ne može biti poznato, a prodavatelju je poznato da je roba mogla biti oštećena, uništena ili izgubljena već prije utovara, pri utovaru ili tijekom prijevoza do trenutka sklapanja kupoprodajnog ugovora. Kad se primjenjuje opće pravilo o prijelazu rizika u slučaju sklapanja kupoprodajnog ugovora tijekom prijevoza robe to znači da je roba oštećena, uništena ili izgubljena dok je rizik toga snosio prodavatelj i kupac zbog toga ne može snositi štetne posljedice. No kad se primjenjuje specijalno pravilo o retroaktivnom prijelazu rizika na kupca, te posljedice snosio bi kupac. Kako prodavateljevo znanje

⁵⁰ Čl. 408. st.2. ZOO i čl. 435. st. 2. OR

⁵¹ Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15), čl. 400., st. 1.

⁵² Čl. 68. Bečke konvencije

ili nemogućnost neznanja za oštećenje, uništenje ili gubitak robe uz prešućivanje tih činjenica kupcu pri sklapanju ugovora predstavlja očito nesavjesno prodavateljevo postupanje, treća rečenica Bečke konvencije⁵³ upravljena je na sankcioniranje takve prodavateljeve nesavjesnosti i zaštitu kupca od iste nesavjesnosti. Kako bi kupca zaštitila od nesavjesnog prodavatelja, koji bi kupcu mogao prešutjeti činjenicu da je roba oštećena, uništena ili izgubljena, iako za to zna ili mora znati, tom odredbom Bečka konvencija propisuje da „ako je... u trenutku sklapanja ugovora o prodaji prodavalac znao ili morao znati da je roba izgubljena ili oštećena i tu činjenicu nije saopćio kupcu, rizik za takav gubitak ili oštećenje snosi prodavalac“.⁵⁴ U slučaju da kupac zakasni preuzeti robu na datum kada je ugovoreno, tada rizik svejedno prelazi na kupca te od toga trenutka za svaki potencijalni nedostatak koji se pojavi na nekoj stvari odgovara kupac.

Propisujući da „prodavalac nema pravo koristiti se odredbama kad se nedostatak usklađenosti odnosi na činjenice koje su mu bile poznate ili mu nisu mogle biti nepoznate, a on ih nije otkrio kupcu“⁵⁵, Bečka konvencija određuje da u tom slučaju kupcu i dalje pripadaju sva prava zbog neusklađenosti, unatoč tome što nije pregledao robu i o otkrivenim neusklađenostima obavijestio prodavatelja kako je opisano. Kao što su kupčevo znanje i nemogućnost neznanja za neusklađenost izjednačeni po učincima kad je riječ o pretpostavkama postojanja prodavateljeve odgovornosti, tako su po učincima izjednačeni i prodavateljevo znanje i nemogućnost neznanja za neusklađenost. Stoga kod ocjene je li prodavatelju neusklađenost nije mogla biti nepoznata treba primijeniti isti kriterij koji se primjenjuje kod ocjene je li neusklađenost nije mogla biti nepoznata kupcu. Ukratko, ni prodavatelju neusklađenost nije mogla biti nepoznata samo ako je bila očita, a ne i ako je neznanje za neusklađenost bila posljedica njegove grube nepozornosti, ali treba napomenuti kako to nije jedinstveno gledište literature. Unaprijed se može reći da prodavatelju neusklađenost nije mogla biti nepoznata u slučaju isporuke *aliud*⁵⁶, osim ako se radi o prodavatelju koji dalje prodaje originalno zapakiranu robu uz pouzdanje u proizvođačeve obavijesti. Isto tako i kad se radi o odstupanjima u količini u pravilu prodavatelj ne može ne znati za odstupanja. Kad je riječ o kvaliteti, općenito bi se moglo reći da prodavatelj koji je proizvođač robe ne može ne znati za nedostatke koji se mogu primijetiti površnim i standardnim testovima kvalitete tijekom

⁵³ Ibid. čl. 68.

⁵⁴ Ibid. čl. 68.

⁵⁵ Ibid. čl. 40. Identično i čl. 407. ZOO-a

⁵⁶ Tako odluka BG-a od 2. travnja 2015., dostupno na <https://iicl.law.pace.edu/cisg/cisg>, odluka 2592.

proizvodnje, dok prodavatelj koji je distributer može za njih ne znati uz napomenu da ne postoji opća obveza prodavatelja koji su distributeri da ispitaju robu prije isporuke.

Prodavatelj može kupcu otkriti neusklađenost prije ili poslije trenutka u kojem je ugovor sklopljen. Ako bi ih otkrio prije tog trenutka, kupac bi sklopio ugovor uz znanje za neusklađenost i prodavatelj ne bi odgovarao za neusklađenost na temelju Bečke konvencije⁵⁷. Ako bi je otkrio nakon sklapanja ugovora i dalje bi se radilo o neusklađenosti za koju prodavatelj odgovara jer se obvezao isporučiti usklađenu robu, a kupac u trenutku sklapanja ugovora nije znao niti je ne mogao ne znati za neusklađenost. Učinak otkrivanja neusklađenosti u tom razdoblju sastojao bi se u izostanku zahtjeva za obavješćivanje prodavatelja o neusklađenosti, jer bi bilo očito da on za nju zna⁵⁸, ali bi i dalje iz načela savjesnosti i poštenja mogao zahtjev za obavješćivanje prodavatelja o odbijanju neusklađene robe⁵⁹.

3.4. Odgovornost za nedostatke koji se pojave nakon prijelaza rizika na kupca

Prodavatelj će, također, odgovarati i za materijalne nedostatke koji se pojave nakon prijelaza rizika na kupca, ako su posljedica uzroka koji je postojao prije toga (npr. životinja je bila zaražena bolešću prije predaje). Postojanje nedostataka u trenutku prijelaza rizika slučajne propasti ili oštećenja predmeta ispunjenja s prodavatelja na kupca znači da nedostatak mora postojati u trenutku predaje predmeta ispunjenja kupcu odnosno u trenutku kupčeva vjerovničkog pada u zakašnjenje jer u tim trenucima rizika prijelazi na njega.⁶⁰ U tom trenutku mora postojati ili materijalni nedostatak ili njegov uzrok iako sam materijalni nedostatak još ne postoji. Za postojanje prodavateljeve odgovornosti dovoljno je da u trenutku predaje ili kupčeva pada u zakašnjenje postoji uzrok materijalnog nedostatka, a za nedostatke koji se pojave u roku od šest mjeseci od prijelaza rizika postoji oboriva predmnjeva da su postojali u tom trenutku.⁶¹ Temeljni učinak

⁵⁷ Čl. 35. (2) Bečke konvencije

⁵⁸ Kröll – Mistelis – Viscasillas, s. 623. i Schwenzer u Schlechtriem&Schwenzer, s. 677., ali uz napomenu da postoji više odluka sudova koje stoje na suprotnom stajalištu, primjerice odluka OLG Rostock od 25. rujna 2002., dostupno na <http://www.cisg-online.ch/>, odluka 672.

⁵⁹ Tako odluka Međunarodnog arbitražnog sudišta MTK 9083/1999 od 1. kolovoza 1999., dostupno na <http://www.cisg-online.ch/>, odluka 706.

⁶⁰ Čl. 400. st. 1. ZOO

⁶¹ Ibid. čl. 400. st. 2. i 3.

prijelaza rizika s prodavatelja na kupca jednostavno se sastoji u tome što prodavatelj u tom trenutku prestaje snositi rizik i (štetne) posljedice njegova ostvarenja, nastupa mogućeg (štetnog) događaja, a kupac počinje snositi taj rizik. Kad rizik prelazi na kupca u trenutku kad mu je roba uručena to proizlazi iz okolnosti što je roba pod kontrolom kupca što se može povezati s pravilom *casus sentit dominus* shvaćenom u širem smislu. Kad rizik prelazi na kupca zbog njegova nepreuzimanja robe u okolnostima u kojima je bio dužan preuzeti je, to proizlazi prvenstveno iz okolnosti što je prodavatelj stavljanjem robe kupcu na raspolaganje ispunio obvezu stavljanja robe na raspolaganje, a kupac je nepreuzimanjem robe povrijedio svoju obvezu da preuzme robu. Zbog toga bi i prema ZOO-u, u slučaju ostvarenja rizika nakon njegova prijelaza na kupca, kupac bio dužan platiti cijenu, iako ZOO ne sadrži odredbe koje bi na to izravno upućivale. Bečka konvencija otklanja potrebu izvođenja prethodno navedenih zaključaka i otklanja sumnju u njihovu točnost time što izričito propisuje da „nakon što je rizik prešao na kupca, on je dužan platiti cijenu bez obzira na gubitak ili oštećenje robe...”⁶². Treba dodati kako je neprijeporno da se radi o riziku gubitka ili oštećenja robe i kako ti pojmovi obuhvaćaju i situacije u kojima je je gubitak posljedica krađe⁶³, hitnog iskrcaja ili istovara robe⁶⁴ ili vandalskog ponašanja⁶⁵.

3.5. Ugovorne odredbe o isključenju odgovornosti za materijalne nedostatke stvari

Posebnu pretpostavku odgovornosti za nedostatke predstavlja i to da ona nije ugovorom isključena. Ugovorom se može isključiti odgovornost prodavatelja za materijalne nedostatke jer su odredbe o tome načelno dispozitivne. U stvarnosti se odgovornost za materijalne nedostatke često isključuje prilikom prodaje stvari koja nije nova, a odgovornost se može ograničiti na neobično mnogo načina. Neki od načina su da se isključi odgovornost za neka od svojstava su: “da se dopusti odstupanje u količini, da se odgovornost ograniči isključenjem nekoga ili nekih vjerovnikovih prava, ili vezanjem uz drukčije rokove obavješćivanja i slično.”⁶⁶ Ograničena ili isključena

⁶² Početni dio čl. 66. Bečke konvencije

⁶³ Tako Hager u Schlechtriem&Schwenzer, s. 501.

⁶⁴ Odluka OLG Oldenburg od 22. rujna 1998., dostupno na <http://www.cisg-online.ch/>, odluka 508.

⁶⁵ Tako Hagem u Schlechtriem&Schwenzer, s. 959.

⁶⁶ Obvezno pravo, str. 426.

odgovornost može biti i za vidljive i skrivene nedostatke.⁶⁷ “Ugovaratelji mogu ograničiti ili sasvim isključiti prodavateljevu odgovornost za materijalne nedostatke stvari ako je nedostatak bio poznat prodavatelju, a on o njemu nije obavijestio kupca, a i onda kad je prodavatelj nametnuo tu odredbu koristeći se svojim monopolskim položajem te ako se radi o potrošačkom ugovoru. Kupac koji se odrekao prava na raskid ugovora zbog nedostatka stvari zadržava ostala prava zbog tih nedostataka. Odgovornost za materijalne nedostatke isključena je kod prisilne javne prodaje.”⁶⁸ Prodavatelj ne odgovara za nedostatke ako su u trenutku sklapanja ugovora bili poznati kupcu ili mu nisu mogli ostati nepoznati. Također ne odgovara za nedostatke koji se pokažu nakon što proteknu dvije godine od predaje stvari, a kod trgovačkog ugovora šest mjeseci. Kod prodaje rabljenih stvari ugovorne strane mogu ugovoriti rok od jedne godine, a kod trgovačkih ugovora i kraći rok .”⁶⁹ Ugovorom se mogu produljiti prethodno navedeni rokovi.

Nesavjesnost kupca isključuje prodavateljevu odgovornost bez obzira o kojim se vrstama nedostataka radilo.⁷⁰ ZOO⁷¹ navodi da prodavatelj ne odgovara za nedostatke ako su u trenutku sklapanja ugovora bili poznati kupcu ili mu nisu mogli ostati nepoznati. Istim člankom ZOO-a smatra se da nisu mogli ostati nepoznati kupcu oni nedostaci koje bi brižljiva osoba s prosječnim znanjem i iskustvom osobe istog zanimanja i struke kao kupac mogla lako opaziti pri uobičajenom pregledu stvari. Ovaj stavak zakona vrijedi samo za slučajeve kad se radi o trgovačkim ugovorima, dok se kod potrošačkih ugovora ne primjenjuje. Ako je prodavatelj postupio protivno načelu poštenja i savjesnosti što je regulirano ZOO-om prodavatelj odgovara i za nedostatke koje je kupac mogao lako opaziti ako je izjavio da stvar nema nikakve nedostatke ili da stvar ima određena svojstva ili odlike. Ovim je zakonodavac zaštitio kupca od prijevare unatoč propuštanju dužne pozornosti. Zakonodavac štiti kupca navodeći kako kupac koji se odrekao prava na raskid ugovora zbog nedostatka stvari zadržava ostala prava zbog tih nedostataka. Ako postoji ravnopravnost ugovorenih strana polazeći od načela slobode obveznih odnosa suugovaratelji mogu odgovornost za materijalne nedostatke isključiti u cijelosti ili u nekim dijelovima. Ovakva praska je najčešća kod kupoprodaje rabljenih stvari. Odgovornost se najčešće ograničava za pojedina svojstva,

⁶⁷ Odluka VSH Rev 2432/82 od 5. svibnja 1983.

⁶⁸ Gorenc, V. (2005.) Komentar zakona o obveznim odnosima, Zagreb, RriF-plus, Ograničenje i isključenje odgovornosti za materijalne nedostatke, čl. 408., str. 642.

⁶⁹ Ibid. čl. 404., str. 634.

⁷⁰ Petrić S., Odgovornost za materijalne nedostatke stvari prema novom Zakonu obveznim odnosima, Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij., Vol. 27. No1., 2006, str. 111

⁷¹ Čl. 402., st. 1., st. 2., st. 3. i st. 4. ZOO-a

količinu, pojedine rokove obavještanja i slično. Također, može se ograničiti i kupčeva prava kao pravo na raskid ugovora, ali tad kupcu na raspolaganju ostaju sva ostala prava zbog nedostataka. Nadalje, moguća je ništetnost isključenja ili ograničenja odgovornosti ako je načelo savjesnosti i poštenja izigrano, te kada odnosi među ugovorenim stranama nisu ravnopravni tj. kada jedna strana ima monopolski položaj te zbog toga nametne ovu odredbu. Također, odredba je ništetna ako se radi o potrošačkom ugovoru.⁷²

Odgovornosti za materijalne nedostatke nema u slučajevima kad je stvar stečena besplatnim pravnim poslom, kad je stvar prodana na prisilnoj javnoj prodaji, kad su u trenutku sklapanja ugovora bili poznati kupcu ili mu nisu mogli ostati nepoznati (npr. životinja šepa). Ta pretpostavka se ne primjenjuje na potrošački ugovor, što znači da je potrošač kao kupac oslobođen pregleda stvari odnosno da pregled stvari nije pretpostavka za ostvarivanje prava s naslova odgovornosti za materijalne nedostatke.

⁷² Gorenc, V., Vidović, A. (2005), str. 643.

4. Pravna sredstva kupca u slučaju materijalnih nedostataka

“Kupac ima pravo zahtijevati uredno ispunjenje, sniženje cijene, naknadu štete, pravo raskida ugovora, a glede pravnih nedostataka ima pravo priznati trećem njegovo pravo. Prilikom nedostataka u kakvoći kupac ima pravo tražiti ispunjenje ugovora bez materijalnih nedostataka ili u obliku zahtjeva za otklanjanjem nedostataka. Kod situacije da postoje nedostaci u manjoj količini od ugovorene, kupac ima pravo zahtijevati nadopunu do ukupne ugovorene količine, dok u situaciji gdje je veća količina od ugovorene, kupac ima pravo zahtijevati naknadu troškova čuvanja i naknadu štete.”⁷³. Kad se nakon primitka stvari od strane kupca pokaže da stvar ima neki nedostatak koji se nije mogao otkriti uobičajenim pregledom prilikom preuzimanja stvari, kupac je dužan, pod prijetnjom gubitka prava, o tom nedostatku obavijestiti prodavatelja u roku od dva mjeseca računajući od dana kad je nedostatak otkrio, a kod trgovačkog ugovora bez odgađanja. Ako je kupac izvršio sve svoje zakonom predviđene obveze pravodobnog i urednog obavješćavanja prodavatelja o nedostatku na raspolaganju mu stoje sljedeća prava zajamčena ZOO-om⁷⁴: zahtijevati od prodavatelja da nedostatak ukloni, zahtijevati od prodavatelja da mu preda drugu stvar bez nedostatka, zahtijevati sniženje cijene, izjaviti da raskida ugovor. Također se navodi da u svakom od tih slučajeva kupac ima pravo i na popravljivanje štete prema općim pravilima o odgovornosti za štetu, uključujući i štetu koju je ovaj zbog nedostatka stvari pretrpio na drugim svojim dobrima.⁷⁵ Nadalje, navodi se ako je nedostatak neznatan kupac nema pravo na raskid ugovora, ali mu pripadaju druga prava iz odgovornosti za materijalne nedostatke uključujući i pravo na popravljivanje štete, dok troškove otklanjanja nedostatka i predaje druge stvari bez nedostatka snosi prodavatelj.⁷⁶ Iznimka je u slučaju sukcesivnog otkrivanja različitih nedostataka kupac bi mogao sukcesivno zahtijevati najprije jedno, pa onda drugo od ta dva prava. Kod ostvarivanja prava kupca bitno je poznavati odnos pojedinih kupčevih prava. Prvo pravo koje

⁷³ Slakoper, Z., Kačer, H., Luttenberger, A. (2011.), Osnove prava trgovačkih ugovora i vrijednosnih papira, Mikrorad, str. 234.

⁷⁴ Čl. 410. st. 1. ZOO

⁷⁵ Ibid. čl. 410. st. 2.

⁷⁶ Ibid. čl. 410. st. 3. i st. 4.

redosljedom kupca pripada i ima pravo tražiti je uklanjanje nedostataka, ili predaja drugih stvari bez nedostatka i drugo pravo zahtijevanja sniženja cijene. Navedena prava kupcu pripadaju alternativno, tj. kupac ne može zahtijevati i jedno i drugo. Pravo na raskid ugovora kupac ima podredno (supsidijarno) pravu zahtjeva uklanjanja nedostataka ili predaje druge stvari bez nedostatka, dok pravo na naknadu štete kupcu stoji stalno na raspolaganju, ako ima ostala prava iz ZOO-a⁷⁷ makar uz ovo pravo odluči koristiti i neko drugo pravo koje ga pripada.⁷⁸ Iz navedenog je vidljivo da je pravo kupca na raskid ugovora moguće samo ako izostanu oba načina urednog ispunjenja. Sve troškove otklanjanja nedostataka i ostale troškove snosi sam prodavatelj. Također postoje i situacije u kojima kupac obavijesti prodavatelja o nedostatku, a prodavatelj priopći da neće ispuniti ugovor ili je očigledno da neće moći ispuniti ugovor u naknadnom roku.

4.1. Obveze kupca

Kupčeva obveza plaćanja cijene jedna je od dvije temeljne i namjeravane kupčeve obveze utvrđene izričitim odredbama Bečke konvencije. Druga takva kupčeva obveza je preuzimanje isporuke. Kupac je dužan platiti cijenu i preuzeti isporuku onako kako je predviđeno ugovorom i konvencijom. Prema jednom dijelu literature kupac nije bio dužan obavljati ikakva ispitivanja ili istraživanje robe prije sklapanja ugovora i nije mogao biti nesvjestan određenog nedostatka samo ako je on bio očit, što znači da za isključenje prodavateljeve odgovornosti nije dovoljna gruba nepozornost kupca pri sklapanju ugovora, nego samo očiglednost neusklađenosti⁷⁹. Bečka konvencija razlikuje situacije u kojima ugovorna strana nije mogla znati i u kojima je mogla što god znati. Uz to se veže gruba nepozornost tako da se uzme u obzir kako je ona to morala znati uvijek kad bi za to znala razumna osoba istih svojstava u istim okolnostima, dok se negdje smatra da bi bilo dovoljno da izostanak znanja za neusklađenost bude posljedica grube nepozornosti⁸⁰. Prvo stajalište je prihvatljivije zato što kupac nema dužnost, a često ni mogućnost, pregledati robu prije sklapanja ugovora, ali uz napomenu kako se u situacijama u kojima je stvarno ispitao robu prije

⁷⁷ Čl. 410. ZOO

⁷⁸ Gorenc, V., Vidović, A. (2005), str. 644. i 645.

⁷⁹ Tako Schwenzer u Schlechtriem&Schwenzer, s. 613.

⁸⁰ Tako Kröll – Mistelis – Viscasillas, s. 526.

sklapanja ugovora kasnije ne može pozivati na neusklađenosti koje je mogao uočiti⁸¹. Osim toga i ukupne okolnosti konkretnih slučajeva mogu pokazati da kupac nije mogao ne znati za određenu neusklađenost.

Kod međunarodnih trgovačkih ugovora dužniku ugovorne obveze u pravilu pripada neki rok za ispunjenje te obveze. To znači da u pravilu nije dužan ispuniti je čim je nastala, nego u određenom roku nakon toga ili na određeni dan nakon toga. Drugim riječima, posljednjeg dana roka ili određenog dana kupčeva obveza, odnosno vjerovnikova tražbina, je dospjela i do isteka tog dana kupac je dužan ispuniti svoju obvezu. Ako je ne ispuni, prvog idućeg dana vjerovnik stječe zahtjev, odnosno sredstva za ostvarenje njegova subjektivnog prava, odnosno tražbine. Prema ZOO-u, ako do isteka roka za ispunjenje obveze dužnik određene obveze nije tu obvezu ispunio, mogu nastati dvije različite situacije. Ako je rok za ispunjenje bio bitan sastojak ugovora, ugovor se po samom zakonu raskida, što znači da vjerovnikov zahtjev, odnosno pravo zahtijevati ispunjenje, i ne nastaje, jer je prestanak prava i obveza učinak raskida ugovora. Ako rok za ispunjenje nije bio bitan sastojak ugovora, ugovor se po samom zakonu ne raskida i vjerovnikov zahtjev nastaje, odnosno on stječe pravo zahtijevati ispunjenje. Bečka konvencija ne rabi pojam roka kao bitnog sastojka ugovora niti poznaje automatski raskid ugovora istekom roka za ispunjenje, pa vjerovnikov zahtjev za ispunjenje stječe uvijek kad dužnik do isteka roka za ispunjenje ne ispuni obvezu. Unatoč tome treba podrazumijevati kako pravo zahtijevati ispunjenje uvijek znači i pravo koristiti se odgovarajućim postupovno pravnim sredstvima za postizanje ispunjenja druge strane, u prvom redu tužbu. Bečka konvencija ne uređuje ni prijeboj ni prigovor, ali se o prijeboju razmatra u vezi s prijebojem štete i koristi, međusobno novčanih tražbina, posebno plaćanju kamata. Kupac ne može raskinuti ugovor ako nije u prilici vratiti predmet ispunjenja ili ga vratiti u istom stanju u kakvom ga je primio. Kupac ima pravo na naknadu štete i u slučaju pravnih i materijalnih nedostataka, te se u oba slučaja primjenjuju ista temeljna prava.

Prodavatelj odgovara za materijalne nedostatke i kad nije znao da oni postoje. “Kad samo dio predane stvari ima nedostatke ili kad je predan samo dio stvari, odnosno manja količina od ugovorene, kupac može raskinuti ugovor samo u pogledu dijela koji ima nedostatke, ili samo u pogledu dijela ili količine što nedostaju. Kupac može raskinuti cijeli ugovor samo ako ugovorena količina ili predana stvar čini cjelinu, ili ako kupac inače ima opravdan interes da primi ugovorenu

⁸¹ Odluka OLG Koblenz od 19. prosinca 2012., dostupno na <http://www.cisg-online.ch/>, odluka 2470.

stvar ili količinu u cjelini.”⁸² Do ovih situacija može doći u tri slučaja, a to su: kad dio predane stvari ima nedostatke u kvaliteti, kad je predan samo dio stvari i kad prodavatelj da kupcu manju količinu nego što je ugovoreno. U situaciji kad je prodavatelj kupcu dao veću količinu od ugovorene, a kupac u određenom roku ne izjavi da odbija taj višak, tada se smatra da je primio i taj višak te ga je dužan platiti po istoj cijeni. Ako kupac ipak odbije taj višak tada je prodavatelj dužan naknaditi kupcu štetu.

4.1.1. Pregled stvari

Prilikom primitka robe „kupac je dužan primljenu stvar na uobičajeni način pregledati ili je dati na pregled, čim je to prema redovitom tijeku stvari moguće, i o vidljivim nedostacima obavijestiti prodavatelja u roku od osam dana, a kod trgovačkog ugovora bez odgađanja, inače gubi pravo koje mu po toj osnovi pripada. Kad je pregled izvršen u nazočnosti obiju strana, kupac je dužan svoje primjedbe zbog vidljivih nedostataka priopćiti prodavatelju odmah, inače gubi pravo koje mu po toj osnovi pripada. Ako je kupac otpremio stvar dalje bez pretovara, a prodavatelju je pri sklapanju ugovora bila poznata ili morala biti poznata mogućnost takve daljnje otpreme, pregled stvari može biti odgođen do njezina prispjeca u novo odredno mjesto, i u tom slučaju kupac je dužan prodavatelja obavijestiti o nedostacima čim je po redovitom tijeku stvari mogao za njih doznati od svojih klijenata. Kod potrošačkih ugovora potrošač kao kupac nije obvezan pregledati stvar niti je dati na pregled, ali je obvezan obavijestiti prodavatelja o postojanju vidljivih nedostataka u roku od dva mjeseca od dana kad je otkrio nedostatak.“⁸³ Kupac ne gubi pravo da se pozove na neki nedostatak i kad nije ispunio svoju obvezu da stvar pregleda bez odgađanja, ili obvezu da u određenom roku obavijesti prodavatelja o postojanju nedostatka. Također ne gubi prava ni kad se nedostatak pokazao tek nakon proteka dvije godine od predaje stvari te ako je taj nedostatak bio poznat prodavatelju ili mu nije mogao ostati nepoznat. Da bi se kupac, mogao koristiti pravima koja mu pripadaju s naslova odgovornosti za nedostatke stvari, dužan je tu stvar, čim je to prema redovitom tijeku stvari moguće, na uobičajeni način pregledati ili je dati na pregled i o vidljivim nedostacima obavijestiti prodavatelju u roku od osam dana. Kod trgovačkih ugovora

⁸² Gorenc, V. (2005.) Komentar zakona o obveznim odnosima, Djelomični nedostaci, čl. 414., str. 652.

⁸³ Ibid. Pregled stvari i vidljivi nedostaci, čl. 403., str. 634.

obavijest se mora poslati bez odgađanja, što znači odmah nakon pregleda, dok kod potrošačkih ugovora kupac nije dužan pregledati stvar niti ju dati na pregled, ali je kod vidljivih nedostataka dužan obavijestiti prodavatelja u roku od dva mjeseca od kada ih je otkrio, a najkasnije u roku od dvije godine od prijelaza rizika na kupca. Ako su obje strane nazočne pregledu, kupac nije dužan odmah dati svoje primjedbe zbog vidljivih nedostataka. Ako se nakon primitka stvari pokaže na njoj neki nedostatak koji se nije mogao otkriti uobičajenim pregledom prilikom preuzimanja stvar (skriveni nedostatak) obavijest se mora poslati u roku od dva mjeseca, ali računajući od dana kad je nedostatak otkriven. Svi spomenuti rokovi kod vidljivih i skrivenih nedostataka računat će se od predaje popravljene stvari, zamjene dijelova i sl., ako je zbog nedostatka došlo do popravljanja stvari, zamjene stvari ili dijelova. Kupac ne gubi pravo pozvati se na nedostatak stvari makar i nije ispunio svoju obvezu pregleda stvari i odašiljanja obavijesti u spomenutim rokovima, te iako se nedostatak pokazao tek nakon proteka dvije godine odnosno kod trgovačkih ugovora šest mjeseci od predaje stvari, ako je prodavatelju nedostatak stvari bio poznat ili mu nije mogao ostati nepoznat.

4.1.2. Obavještavanje prodavatelja o materijalnom nedostatku stvari

Kad je zbog nekog nedostatka došlo do popravka stvari, isporuke druge stvari, zamjene dijelova i slično, rokovi koje smo prethodno naveli počinju teći od predaje popravljene stvari, izvršene zamjene dijelova i slično. Duljina rokova za obavještavanje ovisi o okolnostima pregleda, vrsti ugovora (trgovački, potrošački, građanskopravni) te ovisi o otpremanju stvari bez pretovara. Kupac stvari koji je pravodobno obavijestio prodavatelja o nedostacima na njoj, može ostvarivati svoja prava iz odgovornosti za materijalne nedostatke u roku od dvije godine, računajući od dana odašiljanja obavijesti o nedostacima. Iznimno kupac može i nakon toga roka ostvarivati svoja prava ako je prodavatelj postupao prijevarno (npr. „čvrsto“ je obećavao isporuku nove stvari do koje nije došlo). Ako je kupac promašio rok, ali još nije platio cijenu, moći će, ako je pravodobno obavijestio o nedostacima, zahtijevati sniženje cijene ili naknadu štete kao protuzahjev prodavateljevu zahtjevu da mu se isplati cijena. Rok od dvije godine je prekluzivan.

Obavještavanje prodavatelja o uočenim nedostacima unutar zakonski određenih rokova jako je važno kad je riječ o faktičnim odnosno materijalnim nedostacima, zato što ti rokovi imaju

prekluzivan karakter, pa samim propustom obavještanja u tim rokovima kupac gubi prava koja mu inače pripadaju. Kupac ipak neće izgubiti prava unatoč neobavješćavanju, ako je prodavatelj znao, ili mu oni nisu mogli biti nepoznati te ako se odrekao prigovora nepravodobne obaviještenosti. Na posljednje upućuje slučaj iz sudske prakse u kojemu je prodavatelj, prema stajalištu suda, vraćanjem pretežnog dijela cijene „priznao činjenicu da je roba imala nedostatke i time pristao na raskid ugovora“. Posljedica tog konkludentnog priznavanja nedostataka, također prema stajalištu suda, jest u tome da se prodavatelj „naknadno ne može pozvati na činjenice da je reklamacija nedostataka bila nepravodobna“⁸⁴, ni raspravljati o naravi nedostataka nakon što je prethodno kupcu vratio cijenu⁸⁵. Valjano obavješćivanje prodavatelja o neusklađenosti pretpostavka je prodavateljeve odgovornosti, odnosno očuvanja kupčevih prava zbog neusklađenosti, zato što „kupac gubi pravo pozivati se na nedostatak usklađenosti robe ako o tome nije prodavaocu poslao obavijest...“⁸⁶ Izričaj citiranog dijela odredbe Bečke konvencije⁸⁷ jasno pokazuje ne samo da je obavješćivanje prodavatelja o nedostatku usklađenosti pretpostavka njegove odgovornosti nego i da je za njezino postojanje dovoljno upućivanje obavijesti, dok njezin primitak kod prodavatelja nije nužan, osim ako bi bilo izričito drukčije predviđeno nekom njezinom odredbom, rizik zakašnjenja i pogrešaka kod prijenosa priopćenja, pa i samog stizanja priopćenja primatelju stavlja na primatelja tako što određuje da pošiljatelj ne gubi pravo pozivati se na priopćenje u slučaju njegova zakašnjenja, pogrešaka, pa i samog ne stizanja drugoj strani⁸⁸. Dovoljno je da kupac obavijest o neusklađenosti uputi prodavatelju i upućivanje te obavijesti prva je pretpostavka valjanog obavješćivanja. U svrhu sprječavanja nesvjesnih, a katkad i prijevarnih, postupaka kupaca Bečke konvencije određuje i drugu pretpostavku valjanog obavješćivanja, a to je navođenje naravi neusklađenosti u obavijesti o neusklađenosti, jer kupcu nalaže da uputi obavijest „u kojoj je naveo narav nedostatka“⁸⁹ usklađenosti. Kupac nije dužan opisati uočenu neusklađenost pravilnim tehničkim terminima ili na neki sličan način koji zahtijeva stručnost u nekom posebnom području, ali je dužan navesti u čemu se neusklađenost sastoji, makar to bilo

⁸⁴ Odluka PSH Pž 1166/93 od 1. lipnja 1993.

⁸⁵ Ibid. 1501/93 od 16. studenoga 1993.

⁸⁶ Dio čl. 39. (1) Bečke konvencije, koji u cijelosti glasi: „Kupac gubi pravo pozivati se na nedostatak usklađenosti robe ako o tome nije prodavaocu poslao obavijest u kojoj je naveo narav nedostatka, u razumnom roku od trenutka kada ga je otkrio ili morao otkriti“. Znači da kupac gubi sva prava koja „u inače pripadaju, ali ne i obveze, pa unatoč gubitku prava ostaje njegova obveza da prodavatelju plati cijenu

⁸⁷ Čl. 27. Bečke konvencije

⁸⁸ Bitno identično i čl. 406., st. 2. ZOO-a

⁸⁹ Dio čl. 39. (1) Bečke konvencije. Bitno identično i čl. 406., st. 1. ZOO-a

jednostavnim svakodnevnim jezikom, i takav opis neusklađenosti dovoljan je za to da obavješćivanje o neusklađenosti glede sadržaja obavijesti bude valjano. S druge strane, nisu valjane i ne stvaraju učinak obavješćivanja općenite obavijesti koje bi pokazivale samo nezadovoljstvo robom ili njezinom kvalitetom, koje ne bi sadržavale specifikaciju nedostatka ili bi sadržavale općenite tvrdnje poput „loša izrada“⁹⁰, „neusklađenost s ugovorenim specifikacijama“⁹¹ ili da se roba „ne može upotrijebiti“⁹². Treća pretpostavka valjanosti obavijesti o neusklađenosti je njezina pravovremenost. Kupac gubi pravo pozivati se na neusklađenost robe ako obavijest s navedenim sadržajem nije uputio prodavatelju „u razumnom roku od trenutka kada ga je otkrio ili morao otkriti“⁹³, ali u „svakom slučaju... najkasnije u roku od dvije godine, računajući od dana stvarne predaje robe kupcu...“⁹⁴. Time Bečka konvencija propisuje jedan subjektivni i jedan objektivni rok za upućivanje obavijesti o neusklađenosti. Subjektivni rok je „razuman“ i teče od trenutka u kojem je kupac otkrio ili morao otkriti neusklađenost, a objektivni rok je dvije godine i teče od dana kad je kupcu roba stvarno predana. Dok je ZOO u odvojenim odredbama propisao subjektivne rokove za obavješćivanje o vidljivim i skrivenim nedostacima, Bečka konvencija jednostavno je u jednoj odredbi propisala isti (razuman) rok za upućivanje obavijesti o neusklađenosti bilo da se radi o neusklađenosti koja se mogla otkriti jednostavnim pregledom ili nije. Dakle, rok za obavješćivanje počinje teći od trenutka kad je kupac otkrio ili morao otkriti neusklađenost ili od trenutka kad mu je roba stvarno predana, a pravovremeno će o neusklađenosti obavijestiti prodavatelja ako ga obavijesti u razumnom roku koji teče od prvog navedenog trenutka, ali najkasnije u roku od dvije godine od kad mu je roba stvarno predana. Stoga će se prvo prikazati početak tijeka roka za obavješćivanje, a potom njegov istek.

Ako obavijest zakasni pravilo je da se gube prava koja kupcu po osnovi odgovornosti za materijalni nedostatak pripadaju. Međutim, ako pravodobno poslana obavijest zakasni ili uopće ne stigne kupcu, a poslana je preporučenim pismom, brzojavom, telefaksom ili na neki drugi pouzdan način, smatra se da je obveza slanja obavijesti ispunjena⁹⁵. Obavijest o nedostatku mora sadržavati

⁹⁰ Odluka LG München od 3. srpnja 1989., dostupno na <https://iicl.law.pace.edu/cisg/cisg>, odluka 4.

⁹¹ Odluka Handelsgericht des Kantons Zürich od 30. studenog 1998., dostupno na <https://iicl.law.pace.edu/cisg/cisg>, odluka 415.

⁹² Odluka OLG Oldenburg od 28. travnja 2000., dostupno na <https://iicl.law.pace.edu/cisg/cisg>, odluka 683.

⁹³ Dio čl. 39. (1) Bečke konvencije

⁹⁴ Ibid. čl. 39. (2), koji u cijelosti glasi: “Kupac u svakom slučaju gubi pravo pozvati se na nedostatak usklađenosti robe ako o njemu nije obavijestio prodavaoca najkasnije u roku od dvije godine, računajući od dana stvarne pobjede robe kupcu, osim kad taj rok nije u skladu s rokom u ugovornoj garanciji”

⁹⁵ Čl. 406. ZOO

detaljan opis nedostatka i poziv prodavatelju da pregleda stvar samo ako se radi o trgovačkom ugovoru. Za ostale ugovore takva obveza ne postoji, ali bi se mogla ugovoriti.

4.2. Pojedina pravna sredstva kupca

Kupac ima pravo zahtijevati ispunjenje bilo koje prodavateljeve obveze ako prodavatelj do isteka roka neku obvezu nije ispunio i ako nije iskoristio neko sredstvo koje je suprotno zahtjevu za ispunjenje, jednako kao što i prodavatelj ima pravo zahtijevati ispunjenje kupčevih obveza pod istim tim pretpostavkama. Iako se na kupčevo pravo zahtijevati ispunjenje načelno na odgovarajući način može primijeniti ono što je izloženo o prodavateljevom pravu zahtijevati ispunjenje, razlike u vrsti i sadržaju kupčevih obveza (plaćanja i preuzimanja robe) i prodavateljevih obveza (isporuke robe koja je usklađena i u odnosu na koju nema prava ni zahtjeva trećih osoba) dovode do potrebe da se izlože moguća ograničenja kupčeva prava zahtijevati ispunjenje. Kupčevo pravo zahtijevati ispunjenje obveze isporuke robe i drugih nenovčanih obveza ograničeno je pravilima *legis fori* o zahtjevima za ispunjenje nenovčanih obveza prema Bečkoj konvenciji⁹⁶. Objektivna apsolutna i trajna nemogućnost ispunjenja nastala nakon sklapanja ugovora također može isključiti kupčevo pravo zahtijevati ispunjenje. Dok plaćanje cijene uopće ne može postati objektivno, apsolutno i trajno nemoguće, zbog prirode novčanih obveza, a teško je zamisliti da bi tako nemoguće postalo preuzimanje robe, isporuka robe, koja je usklađena i u odnosu na koju treće osobe nemaju prava ni zahtjeva, može postati objektivno, apsolutno i trajno nemoguća. S obzirom na to da se Bečka konvencija primjenjuje i na ugovore o isporuci robe koja će se izraditi ili proizvesti, predmet prodavateljeve obveze isporuke može imati i individualni, a ne generički, karakter, a mogućnost nastanka objektivne, apsolutne i traje nemogućnosti ispunjenja zbog propasti predmeta prodavateljeve obveze tada je još i veća nego kad predmet prodavateljeve obveze ima generički karakter. Takva nemogućnost ispunjenja trajno isključuje kupčevo pravo zahtijevati ispunjenje, ali ono može biti isključeno i privremeno. Moguće je, naime, da prodavateljevo ispunjenje, a to vrijedi i za kupčevo ispunjenje, postane privremeno nemoguće zbog smetnje izvan prodavateljeve,

⁹⁶ Čl. 28. Bečka konvencija

odnosno kupčeve, kontrole, koju prodavatelj, odnosno kupac, razumno nije mogao predvidjeti u vrijeme sklapanja ugovora, niti je smetnju i njezine posljedice mogao izbjeći ili savladati. Budući da takva smetnja otklanja odgovornost pogođene strane, tako dugo dok traje smetnja druga strana ne može zahtijevati ispunjenje. Odgovornost za ispunjenje obveza jedne strane isključena je i ako je neispunjenje te strane prouzročeno radnjom ili propustom druge strane⁹⁷. Kao i u prethodnoj situaciji i u ovoj situaciji kupac ne bi imao pravo od prodavatelja zahtijevati ispunjenje, ako je sam prouzročio neispunjenje. Podrazumijeva se da ovo ograničenje vrijedi i glede prodavateljeva zahtjeva za ispunjenje kupčeve obveze. Ni prodavatelj od kupca ne može zahtijevati ispunjenje, ako ga je radnjom ili propustom sam prouzročio.

Kao i prema ZOO-u⁹⁸, i prema Bečkoj konvenciji pravo jedne ugovorene strane da zahtijeva naknadu štete postoji kumulativno s drugim pravima koje ta strana ima ili može imati kad druga strana povrijedi ugovor, jer „kupcu nije uskraćeno pravo zahtijevati naknadu štete i ako se poslužio drugim sredstvom“⁹⁹, odnosno „prodavalac ne gubi pravo zahtijevati naknadu štete time što se koristi svojim pravima u pogledu drugih sredstava“¹⁰⁰, koja im pripadaju kad druga strana povrijedi ugovor. Također i prema ZOO-u, više odredbi Bečke konvencije izriječno navodi kako pravo savjesne strane na naknadu štete postoji i kad drugoj strani pripada pravo da nakon ranijeg neurednog ispunjenja ili/i u dodatnom roku valjano i/ili uredno ispuni ugovornu obvezu koja prijevremeno ili u roku nije tako ispunjena. Tako pravo na naknadu štete pripada kupcu kad je prodavatelj prije vremena predviđenog ugovorom predao neusklađene dokumente ili robu koje je bio dužan predati, a do isteka tog vremena otklonio je nedostatak usklađenosti¹⁰¹, kad je kupac odredio prodavatelju dodatni rok za ispunjenje njegovih obveza¹⁰², kad je prodavatelj ispunio neku obvezu nakon proteka roka za isporuku¹⁰³, a prodavatelju kad je odredio kupcu dodatni rok za ispunjenje njegovih obveza. Dapače, u određenim okolnostima kupčevo pravo na naknadu dijela

⁹⁷⁹⁷ Čl. 80. Bečke konvencije, koji glasi: „Jedna strana se ne može pozivati na neizvršenje druge strane ako je to neizvršenje uzrokovano njezinom radnjom ili propustom“

⁹⁸ Čl. 185., st. 3., čl. 342., st. 3., čl. 410., st. 2. i čl. 432., st 3. ZOO-a

⁹⁹ Čl. 45., st. (2) Bečke konvencije

¹⁰⁰ Ibid. čl. 61., st. (2)

¹⁰¹ Ibid. čl. 34. i 37.

¹⁰² Ibid. čl. 47. (2)

¹⁰³ Ibid. čl. 48. (1)

pretrpljene štete ostaje očuvano čak i kad je zbog neobavješćivanja prodavatelja izgubio druga prava koja mu inače pripadaju zbog neusklađenosti ili postojanja prava ili zahtjeva treće osobe¹⁰⁴.

4.2.1. Pravo na ispunjenje u skladu s ugovorom

Ovaj zahtjev se odnosi na pravo kupca da zahtjeva da se nedostatak ukloni ili da mu se preda druga takva stvar bez nedostataka. Iako postoje različiti oblici ovog prava – koji proizlaze iz različite prirode materijalnih nedostataka i drugih okolnosti – svi ti pojavni oblici se svode u osnovi na pravo zahtijevati uredno ispunjenje jer je ispunjenje s nedostacima oblik neurednog ispunjenja.¹⁰⁵ Ovo je pravo postavljeno alternativno – uklanjanje nedostataka ili predaja druge stvari bez nedostatka, te troškovi padaju na prodavatelja. Međutim, ako bi način uklanjanja nedostatka, odnosno predaja druge stvari bez nedostatka imao za posljedicu znatne neugodnosti za kupca (npr. višekratno dolaženje vodoinstalatera u stan, nemogućnost uporabe stvari kroz duže vrijeme i sl.), on tada ima pravo na raskid ugovora ili razmjerno sniženje cijene. Uklanjanje nedostatka može se zahtijevati samo ako je nedostatak uklonjiv, što se prosuđuje u svakom konkretnom slučaju. Neotklonjivim bi se nedostatkom trebao smatrati i onaj čije otklanjanje zahtjeva zahtjeva pretjerano visoke troškove ili neuobičajeno velike napore. Zamjena stvari praktički dolazi u obzir samo kod generičnih stvari. Kad prodavatelj ispuni svoju obvezu, međutim kad je ta obveza ispunjena s određenim materijalnim nedostatkom radi se o ispunjenju, ali o nevaljanom ispunjenju obveze, pa s toga kupca pripada pravo za zahtjevom za urednim ispunjenjem ugovora. Preciznije, treba razlikovati ovaj zahtjev od neispunjenja ugovorne obveze kako ne bi došlo do pogrešnog shvaćanja i zaključka da su zbog neispunjenja prodavateljeve obveze ostvareni uvjeti za raskid ugovora. Prava iz zahtjeva za urednim ispunjenjem su alternativna tj. kupac može zahtijevati ispunjenje bez materijalnih nedostataka ili zahtijevati uklanjanje nedostataka. Zakonodavac štiti i prodavatelja time što kupcu zabranjuje postupati protivno načelu savjesnosti i poštenja tj. zabranjuje mu zlouporabu prava ili nanošenje štete. To se očituje u činjenici da se prodavatelju omogući izbor između otklanjanja nedostatka i novog urednog

¹⁰⁴ Ibid. čl. 44.

¹⁰⁵ Gauch/Schlupe/Schmid/Rey: str. 216, a par. 437. st. 1. t. 1. BGB izrijeком naznačuje kako kupac ima pravo zahtijevati naknadno ispunjenje

ispunjenja tj. prodavatelj ispunjava uredno svoju obvezu onda kad je unutar primjerenog roka postigao ispunjenje bez nedostataka neovisno je li to učinio onako kako je to zahtijevao kupac ili na drugi način zahtjeva za urednim ispunjenjem. Ova zaštita prodavateljevih interese proizlazi iz činjenice da se uklanjanje nedostataka može zahtijevati isključivo onda kada je nedostatak moguće otkloniti. Iz navedenog proizlazi da je stvar moguće zamijeniti samo onda kad se radi o generičkoj stvari. Ako je riječ o nedostacima u kakvoći, kupčev zahtjev za uredno ispunjenje ugovora može biti u obliku zahtjeva za ispunjenjem bez materijalnih nedostataka ili u obliku zahtjeva za otklanjanjem nedostataka ispunjenja,¹⁰⁶ ali pravo izbora načina ispunjenja te prodavateljeve obveze valja priznati prodavatelju¹⁰⁷ jer je njegova obveza uredno ispunjena čim je postigao ispunjenje bez nedostatka, i to bez obzira na to je li to postigao na način koji je vjerovnik zahtijevao, ili na drugi od dva moguća načina.¹⁰⁸ To pravo valja priznati prodavatelju samo ako se izabranim načinom postiže posve uredno ispunjenje jer, primjerice „bez obzira na zamjenu ... dijelova, s osnovom su tuženici ... obvezani tužitelju isporučiti novi motor, kad iz nalaza vještaka proizlazi da je popravljeni motor na taj način (popravkom) doveden u granice krajnje, umjesto normalne tolerancije“¹⁰⁹. To pravo dužnika ne bi uklonilo njegovu odgovornost za štetu vjerovniku, ako je zbog ispunjenja na drugi način postigao uredno ispunjenje, ali je pritom za vjerovnika nastala šteta. Ako je obveza ispunjena novom činidbom (npr. predana je druga stvar), nastaje obveza prodavatelja da prvo što je primio vrati dužniku. Kad postoje nedostaci u količini manji od ugovorene količine, kupac tada ima pravo zahtijevati nadopunu do ukupne ugovorene količine, a kad se sastoji u ispunjenju veće količine od ugovorene, kupac ima pravo zahtijevati naknadu troškova čuvanja i naknadu štete. Iznimno kod trgovačkih ugovora u drugom slučaju i ako je objekt činidbe generičan, kupac je dužan u razumnom roku očitovati odbijanje viškova jer se, u protivnom, drži da ga je primio, pa je dužan i platiti ga.¹¹⁰ Također, zahtjev za urednim ispunjenjem mora se ispuniti u razumnom roku inače kupac zadržava pravo na sniženje cijene ili u konačnici na

¹⁰⁶ Čl. 410. st. 1. t. 1. i 2. ZOO i par. 439. st. 1. BGB. Prema odredbi III. – 3:2020 i III. – 3:203 DCFR, dužnik ima pravo ponuditi uredno ispunjenje unutar vremena dopuštenog za ispunjenje, osim ako bi to predstavljalo bitno neispunjenje, kad vjerovnik opravdano vjeruje da je ispunjenje s nedostacima bilo protivno načelu savjestnosti i poštenja i sa znanjem o nedostacima, kad vjerovnik opravdano vjeruje da dužnik nije sposoban dati ispunjenje bez nedostataka u razumnom roku, te kad bi to bilo neprikladno u postojećim okolnostima. Razumije se, naknadno ispunjenje bez nedostatka nije samo pravo dužnika nego i vjerovnik to može zahtijevati u razumnom roku. (III. – 3:302)

¹⁰⁷ Suprotno, izbor između dva oblika pripada vjerovniku prema Palandt: str. 640.

¹⁰⁸ Prema izričitoj odredbi par. 439. st. 2. BGB, „prodavatelj može odbiti zahtijevani način naknadnog ispunjenja kad je on moguć samo s nerazmjerno visokim troškovima“, a to potvrđuje Palandt: str. 635.

¹⁰⁹ Odluka OS Split Gž 3917/91 od 29. studenog 1991.)

¹¹⁰ Čl. 415. ZOO

raskid ugovora.¹¹¹ Pravo zahtijevati isporuku druge robe ograničeno je i vremenom, jer kupac ima pravo zahtijevati isporuku druge robe kao zamjenu ne samo ako je nedostatak usklađenosti bitna povreda ugovora, nego i ako „zahtjev za zamjenu je učinjen bilo istovremeno s obaviješću danom na temelju članka 39. ili u razumnom roku nakon te obavijesti“¹¹².

4.2.2. Pravo na sniženje cijene

Ponekad je nedostatak predmeta ispunjenja takav da ne smeta kupcu, no samim time vrijednost predmeta ispunjenja s nedostatkom manja je od vrijednosti predmeta ispunjenja bez nedostatka. Iz tog razloga kupac ima pravo zahtijevati sniženje cijene, odnosno naknade koju se obvezao platiti prodavatelju, a to pravo on ima alternativno pravu zahtijevanja urednog ispunjenja. Istodobno, to pravo postoji kumulativno s pravom na naknadu štete. Pravo na razmjerno snižavanje cijene pripada kupcu i u slučaju nedostataka u kakvoći. Kupac ima pravo na razmjerno sniženje cijene što znači da on ima pravo na sniženje cijene razmjerno, ili sukladno omjeru vrijednosti predmeta prodaje bez nedostataka i vrijednosti tog predmeta s konkretnim nedostatkom, odnosno s konkretnim ograničenjem ili umanjnjem prava u vrijeme sklapanja ugovora.¹¹³ Ovaj zahtjev kupac može ostvariti tužbom, ili na druge načine kao što su prijeboj, prigovor prijeboja i prigovor radi prijeboja ako je ispunio svoju obvezu prema prodavatelju, to njegovo pravo¹¹⁴ podrazumijeva i obvezu prodavatelja, a na svotu sniženja plati vjerovniku i kamate za razdoblje od plaćanja do vraćanja.

Kad je isporučena stvar sa materijalnim nedostatkom cijena se snižava na način da se prilagođava odnosno korigira za umanjenu vrijednost isporučene stvari s materijalnim nedostatkom. To se radi na način da se uspoređi vrijednost stvari bez nedostatka i stvari s nedostatkom u vrijeme kad je ugovor bio sklopljen.¹¹⁵ Kod ugovora o kupoprodaji jedino je i moguć ovakav zahtjev jer je u ovakvim ugovorima kupčeva protučinidba cijena. Relacija ovog

¹¹¹ Vedriš, M., Klarić, P. (2003.), Građansko pravo, sedmo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb

¹¹² Drugi dio čl. 46. (2) Bečke konvencije

¹¹³ Čl. 420. ZOO. Kupac ima pravo na sniženje cijene i prema usporednim propisima par. 437. st. 1. t. 2. BGB, čl. 1480. u svezi s čl. 1484. CCT, par. 932. AGBG, čl. 1637. CCF

¹¹⁴ Prema odluci VSH Rev 2458/90 od 13. veljače 1991.

¹¹⁵ Čl. 420. ZOO-a

prava u odnosu na ostala prava koja kupcu pripadaju s naslova odgovornosti za materijalne nedostatke može se opisati na slijedeći način. Kupcu pravo na sniženje cijene pripada kumulativno sa zahtjevom za naknadu štete. Pravo za sniženjem cijene je podredno u odnosu na pravo zahtjeva za otklanjanjem nedostataka. Drugim riječima, ako kupac za prvo pravo koristio sniženje cijene, gubi mogućnost zahtijevati otklanjanje materijalnih nedostataka tj. predaju stvari bez nedostatka. U suprotnom slučaju ako je prvo tražio predaju stvari bez nedostatka i dalje mu ostaje pravo na sniženje cijene ako mu prvi zahtjev bude odbijen. Kupcu uz isplatu razlike između stvari sa i bez nedostataka pripada i kamata od razdoblja plaćanja do vraćanja. Također, ako je kupac prvo uočio vidljive nedostatke i ostvario svoje pravo na sniženje cijene te nakon toga uočio skrivene nedostatke, kupac može zahtijevati novo sniženje cijene ili raskinuti ugovor.¹¹⁶ Zahtjev za sniženje cijene (*actio quanti minoris*) usmjeren je na prilagodbu cijene smanjenoj vrijednosti stvari izazvanoj njezinim nedostacima. Ako strane sporazumno ne utvrde sniženje cijene, odlučuje sud stavljajući u odnos vrijednost stvari bez nedostatka s vrijednošću stvari s nedostatkom u vrijeme sklapanja ugovora. Otkrije li se poslije postignutog sniženja cijene neki drugi nedostatak, kupac može zahtijevati raskid ugovora ili novo sniženje cijene. Pravo na sniženje cijene kupac izvršava izjavom¹¹⁷, što znači da za sniženje cijene nije dovoljno, primjerice, plaćanje niže cijene. Glede sadržaja te izjave treba reći kako ona mora jasno i nedvojbeno izraziti želju kupca da snizi cijenu¹¹⁸ iako se ne mora koristiti frazom “sniženje cijene”, kao što ni druge izjave strana ne moraju sadržavati neke točno određene izraze kako bi postigle učinak. Iako bi iz motrišta ZOO-a za postizanje učinka (sniženje cijene) kupčeva izjava trebala sadržavati određenu ili određivu svotu sniženja cijene¹¹⁹, u literaturi¹²⁰ se zastupa gledište kako tu svotu izjava ne treba sadržavati zbog toga što citirana odredba sadrži dio iz kojeg proizlazi svota za koju se cijena snižava.

¹¹⁶ Gorenc, V., Vidović, A. (2005), 658. i 659.

¹¹⁷ Tako odluka OLG München od 2. ožujka 1994., dostupno na <http://www.cisg-online.ch/>, odluka 108. S obzirom na to da se ovom izjavom mijenjaju prava, odnosno obveze, ugovornih strana, iz motrišta hrvatskog prava ona odgovara pojmu pravnog posla

¹¹⁸ Tako odluka OLG München od 2. ožujka 1994., dostupno na <http://www.cisg-online.ch/>, odluka 108.

¹¹⁹ S obzirom na to da se ovom izjavom mijenjaju prava, odnosno obveze, ugovornih strana, iz motrišta hrvatskog prava ona odgovara pojmu pravnog posla, pa bi za njezinu valjanost i postizanje učinka bila nužna određenost ili barem odredivost sadržaja koja je nužna za valjanost bilo kojega pravnog posla

¹²⁰ Müller-Chen u Schlechtriem&Schwenzer, s. 801.

4.2.3. Pravo na raskid ugovora

Pravo na raskid ugovora u pravilu je moguće ako postoje tri pretpostavke koje se moraju ispuniti za raskid ugovora, a to su mogućnost vraćanja objekta ispunjenja, istek naknadnog roka za uredno ispunjenje i da nedostatak nije neznatan. Obveza prodavatelja nije samo isporučiti robu, nego i “isporučiti robu u količini, kvaliteti i vrsti kako je to predviđeno ugovorom te pakiranu ili zaštićenu na način predviđen ugovorom”¹²¹, što bi se moglo opisati kao obveza postojanja usklađenosti robe, pa isporukom koja nije usklađena prodavatelj čini povredu ugovora. Obavješćivanje je u pravilu prva pretpostavka prava na jednostrani raskid ugovora zbog neusklađenosti¹²², a kako pojam neusklađenosti obuhvaća i identitet isporučene robe, važno je istaći kako je pravovremeno obavješćivanje o nedostatku identiteta isporučene robe pretpostavka jednostranog raskida ugovora zbog neodgovarajućeg identiteta isporučene robe jednako kao i zbog neodgovarajućih svojstava, odnosno kvalitete, ili količine¹²³. Druga pretpostavka raskida ugovora zbog neusklađenosti robe jednostranim očitovanjem volje kupca je pravovremeno davanje izjave o raskidu. Pravovremeno znači u razumnom roku, koji počinje teći ovisno o okolnostima. Temeljno je pravilo da kupac gubi pravo raskinuti ugovor zbog nedostatka kad mu je nemoguće vratiti objekt ispunjenja, ili ga vratiti u stanju u kojem ga je primio.¹²⁴ Ako nemogućnost vraćanja nastupi upravo zbog nedostataka zbog kojih vjerovnik želi raskinuti ugovor, vjerovnik će moći raskinuti ugovor unatoč nemogućnosti vraćanja (npr. upravo zbog tih nedostataka stvar potpuno ili djelomično propadne ili bude oštećena), i to je prva iznimka od pravila da je mogućnost vraćanja pretpostavka raskida.¹²⁵ Također je moguće da rezultat ispunjenja zbog nedostataka propadne, ili da redovitom uporabom rezultat ispunjenja bude potrošen ili izmijenjen prije nego što su se pokazali (skriveni)

¹²¹ Čl. 35. (1) Bečke konvencije

¹²² Tako i Müller-Chen u Schlechtriem&Schwenzer, s. 779.

¹²³ Prema čl. 39. (1) Bečke konvencije „kupac gubi pravo pozivati se na nedostatak usklađenosti robe ako o tome nije prodavaocu poslao obavijest u kojoj je naveo narav nedostatka, u razumnom roku od trenutka kada ga je otkrio ili morao otkriti“, a prema čl. 39. (2) Bečke konvencije „kupac u svakom slučaju gubi pravo pozvati se na nedostatak usklađenosti robe ako o njemu nije obavijestio prodavaoca najkasnije u roku od dvije godine, računajući od dana stvarne predaje robe kupcu, osim kad taj rok nije u skladu s rokom o ugovornoj garanciji“. Ovdje postoji značajna razlika u odnosu na rješenje ZOO-a, jer iz čl. 166., st. 2. ZOO-a („Nema pravovaljanog ispunjenja ako ono što je dužnik predao kao dugovanu stvar, a vjerovnik kao takvu primio, to uistinu nije, i vjerovnik ima pravo ono što mu je predano i zahtijevati dugovanu stvar“) i okolnosti da ZOO uz tu odredbu ne veže dužnost obavješćivanja dužnika kao pretpostavku opstojnosti zahtjeva za predaju dugovane stvari, proizlazi da u slučaju predaje *aliud* vjerovnik zadržava sva prava koja mu pripadaju zbog neispunjenja i bez obavješćivanja dužnika o predaji *aliud*

¹²⁴ Općenito čl. 417. st. 1. ZOO

¹²⁵ Ibid. čl. 417. st. 2.

nedostaci i to je drugi slučaj u kojemu postoji iznimka od navedenog pravila. Treća iznimka postoji u slučaju kad objekt ispunjenja nije moguće vratiti zbog propasti ili oštećenja zbog događaja koji ne potječe od kupca, ili od osoba za koje on odgovara.¹²⁶ Nedvojbenost stava zakonodavstva zakonodav došla je do izražaja upravo u slučaju raskida ugovora zbog nedostatka stvari. Naime, raskid ugovora se dopušta tek pošto su iscrpljene sve mogućnosti za njegovo ispunjenje. Stoga se pravo na raskid može ostvariti samo ako je kupac ostavio dužnik naknadni primjereni rok za ispunjenje ugovora. Ako ni u tom naknadnom roku ne dođe do ispunjenja, ugovor se raskida po samom zakonu (*ex lege*), što znači da kupac nije dužan dati još i izjavu o raskidu, a eventualna odluka suda je deklaratorne naravi. Raskid (*ex lege*), što znači da kupac nije dužan dati još i izjavu o raskidu, a eventualna odluka suda je deklaratorne naravi. Raskid *ex lege* može kupac spriječiti, ako bez odgađanja, najkasnije sutradan, izjavi da ugovor održava na snazi. Rok je primjeren ako prema redovitom tijeku stvari i vrsti nedostatka kao i normalnim uvjetima, ostavlja dovoljno vremena za ispunjenje ugovora. Ugovor se također može raskinuti i bez ostavljanja naknadnog roka ako je dužnik nakon obavijesti o nedostacima priopćio da neće ispuniti ugovor ili iz okolnosti konkretnog slučaja očito proizlazi da dužnik neće moći ispuniti ugovor ni u naknadnom roku (npr. takva stvar se više ne proizvodi i sl.) ili kad kupac zbog zakašnjenja dužnika ne može ostvariti svrhu sklapanja ugovora. Ako samo neki dio stvari ima nedostatke ili je predan samo dio stvari odnosno manja količina od ugovorene, raskid ugovora može se odnositi samo na taj dio odnosno manju količinu, osim ako kupac ima opravdan interes da primi cjelinu uku predana stvar odnosno količina čine cjelinu. Slično rješenje vrijedi i kad je jednim ugovorom i za jednu cijenu obuhvaćeno više stvari ili skupina stvari. Pravo na raskid ZOO uskraćuje kupcu samo ako je nedostatak neznan, no u tom slučaju kupac zadržava sva druga prava iz odgovornosti za materijalne nedostatke uključujući i pravo na popravljavanje pretrpljene štete. Kad se radi o potrošačkom ugovoru pravo na raskid ugovora je znatno olakšano. Kupac, naime, ima pravo jednostrano raskinuti ugovor ne navodeći razlog za to u roku od 14 dana računajući od dana kad mu je roba predana u posjed. Odnosi se na kupoprodaju sklopljenu izvan poslovnih prostorija odnosno sklopljenu na daljinu korištenjem sredstava daljinske komunikacije (prepiska, Internet, elektronička pošta i sl.)¹²⁷. Učinak raskida je, između ostalog, obveza strana na povrat onoga što su primile na ime ispunjenja ugovora. Strana koja vraća stvar dužna ju je vratiti u stanju u kojem ju je primila, gubi pravo na

¹²⁶ Ibid. čl. 417. st. 3.

¹²⁷ Zakon o zaštiti potrošača (NN 41/14)

raskid ugovora, osim ako nemogućnost povrata nije izazvana njezinim ponašanjem, niti ponašanjem osobe za koju ona odgovara. Važno je naglasiti da strana koja je na taj način izgubila pravo na raskid ugovora, zadržava ostala prava s naslova odgovornosti za nedostatke stvari.

Mogući gubitak prava na raskid ugovora zbog nemogućnosti vraćanja predmeta kojim je obveza ispunjena ne utječe na druga vjerovnikova prava, nego on „zadržava ostala prava koja mu daje zakon zbog postojanja nekog nedostatka“.¹²⁸ Pravila o raskidu ugovora polaze od pravila da rok ispunjenja nije bitni sastojak ugovora, pa upravo zato prodavatelju pripada pravo na naknadni rok za ispunjenje bez nedostataka, a ugovor u pravilu može biti raskinut tek nakon njegova isteka.¹²⁹ Suprotno tome, u sudskoj je praksi izraženo i posve suprotno, nezakonito, stajalište da je kupac „potpuno slobodan u izboru prava... On je ovlašten raskinuti ugovor i onda kada bi se nedostaci mogli ukloniti i kada bi troškovi uklanjanja nedostataka bili niži od troškova uspostave ranijeg stanja...“¹³⁰. Ipak, u prijašnjoj praksi moguće je pronaći i zakonito stajalište da je „raskid ugovora posljednje... sredstvo... te u načelu može ugovor raskinuti samo ako je prethodno ostavio... naknadni primjereni rok za ispunjenje. Iznimno ugovor može biti raskinut i bez ostavljanja naknadnog roka u slučaju kad je rok ispunjenja bio bitan sastojak ugovora,¹³¹ kad je očito da prodavatelj ni u naknadnom roku neće uredno ispuniti svoju obvezu i na posljeticu kad bi pokušaj urednog ispunjenja kupcu stvorio neznatne neugodnosti.¹³² Kao i pri raskidu ugovora zbog neispunjenja, i ovdje ugovor može biti raskinut *ex lege* i jednostranim očitovanjem prodavatelja. Raskid ugovor *ex lege* uslijedit će kad je rok bio bitan sastojak i kad je prodavatelj točno odredio naknadni rok za uredno ispunjenje, pa je taj rok bezuspješno istekao. Volju za jednostran raskid ugovora kupac može očitovati i tako da prodavatelju vrati predmet prodaje i zahtijeva povrat plaćenog iznosa¹³³, te je Vrhovni sud Republike Hrvatske je donio odluku da „značenje izjave volje da se ugovor raskida ima i tužba koju je ... podnio tužitelj protiv tuženice s istaknutim tužbenim zahtjevom za povrat isplaćenog iznosa prodajne cijene“¹³⁴. Pravila o raskidu ugovora podrazumijevaju nedjeljivu obvezu. Kad je obveza djeljiva, čim samo dio ispunjenja ima nedostatke, ili je s nedostacima ispunjen samo dio ugovorene količine, ugovor se raskida samo

¹²⁸ Čl. 418. ZOO

¹²⁹ Gorenc: str. 645, Klarić/Vedriš: str. 406, Vizner/Bukljaš: str. 1634

¹³⁰ Odluka VSH Rev 2427/90 od 19. veljače 1991.

¹³¹ Čl. 413. st. 2. ZOO

¹³² Ibid. čl. 412. st. 2.

¹³³ Odluka VSRH Rev 1435/1997 od 3. prosinca 1997.

¹³⁴ Ibid. 1391/99 od 19. studenog 2000.

glede onog dijela ispunjenja koji ima nedostatke.¹³⁵ Iznimno, ugovor se raskida u cijelosti kad ugovorena količina čini cjelinu, ili je riječ o nedjeljivoj obvezi, ili vjerovnik inače ima opravdan interes da primi ugovorenu činidbu, odnosno njezinu količinu u cjelini, ili kad je ugovorena jedna ukupna cijena stvari koje čine jednu cjelinu, a njihovo bi razdvajanje bilo štetno.¹³⁶ U posljednjem slučaju postoji i odstupanje od pravila da ugovor može raskinuti kupac. Naime, kad bi, unatoč štetnosti razdvajanja stvari koje čine cjelinu i za koje je ugovorena jedna ukupna cijena, kupac raskinuo ugovor samo glede dijela količine s nedostatkom, prodavatelju bi pripadalo pravo „raskinuti ugovor i u pogledu ostalih stvari“. Raskid ugovora zbog nedostatka stvara iste učinke kao raskid ugovora zbog dužnikova neispunjenja.

4.2.4. Pravo na naknadu štete

Kupac ima pravo na naknadu štete ako je riječ o materijalnim nedostacima. Taj zahtjev pripada kupcu kumulativno s bilo kojim drugim pravom koje mu zbog nedostatka pripada. Istodobno ono mu pripada samo kad mu pripadaju i ostala prava, a to znači primjerice da gubitkom drugih prava, zbog neobavješćivanja prodavatelja o nedostacima unutar otvorenih prekulzivnih rokova, kupac gubi i pravo na naknadu pretrpljene štete.¹³⁷ Ovaj zahtjev kupac ostvaruje uz sva ostala prava koja kupac ZOO-om ima zajamčena kada udovoljava uvjete za ostvarivanje istih. Jednom riječju kupac ovaj zahtjev ima kumulativno uz bilo koji drugi zahtjev koji mu pripada s naslova odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke stvari/robe. Uredna i pravovremena obavijest kao uvjet za ostvarivanje ostalih prava vezana je i za ovo pravo tj. kad kupac propuštanjem obavijesti gubi ostala prava koja bi u protivnom imao, gubi i pravo za naknadu štete tj. urednim obavještavanjem ostvaruje i pravo na zahtjev za nadoknadom štete. Da bi kupac ostvario pravo za naknadu štete prije svega trebaju biti ostvarene pretpostavke koje aktiviraju odgovornost za štetu. Nastala šteta mora biti posljedica koja je nastala zbog nedostatka stvari. Štete je moguće klasificirati u štete na samoj stvari, štetu u vezi s kupljenom stvari i štetu na drugim dobrima kupca. Šteta na samoj stvari, odnosno supstancijalna šteta, je izravna neposredna šteta

¹³⁵ Čl. 414. ZOO

¹³⁶ Ibid. čl. 416.

¹³⁷ Gorenc, str. 645

zbog materijalnog nedostatka te se sastoji u umanjenoj vrijednosti stvari. Kod ovakve štete isporučena stvar nema punu vrijednost. Karakteristično je za tu štetu da se može uspješno ukloniti korištenjem prava iz odgovornosti za materijalne nedostatke stvari, posebice prava na sniženje cijene, uklanjanjem nedostatka i prodajom druge stvari bez nedostatka. Zbog navedenog slijedi da kod ove štete postoji iznimka od pravila da kupac ovo pravo ima i uz korištenja ostalih prava tj. ovdje izostaje kumulativno pravo. Dalje, šteta u vezi s kupljenom stvari je šteta koja je nastala kao posljedica povjerenja kupca u odsutnost nedostataka, pa se naziva i štetom zbog povjerenja. Obuhvaćaju troškove transporta, čuvanja, uskladištenja, montaže, preradbe i druge troškove u vezi sa stvari, zatim štete zbog zastoja ili smanjenja opsega proizvodnog procesa, naknadu štete trećima zbog zakašnjenja ili neisporuke stvari, naknadu isplaćene ugovorne kazne, izmaklu korist te apstraktne i konkretne štete u slučaju raskida ugovora. Za ovu štetu je karakteristično što se ne može ukloniti ostvarenjem zahtjeva za urednim ispunjenjem ili sniženjem cijene, te se s toga može ostvariti kumulativno s ostalim pravima. Posljednja skupina šteta na drugim dobrima kupca naziva se još i popratnom, pratećom, refleksnom, sekundarnom, sporednom i posrednom štetom. Naknadu za ovu štetu kupac ima pravo tražiti kumulativno s pravima zbog nedostataka i kao dodatni zahtjev za naknadom štete uz naknadu štete na koju ostvaruje pravo.¹³⁸

Prema sudskoj praksi, u štetu na čiju naknadu kupac ima pravo treba ubrojiti i „stvarnu štetu koja ... je nastala u troškovima prijevoza i razlici u cijeni za nabavu drugog lima ...“¹³⁹, a šteta koju je dužnik imao zbog nedostatka obuhvaća i troškove „koje je tužitelj imao u vezi sa seciranjem krave radi utvrđenja uzroka uginuća“¹⁴⁰, kojim je utvrđeno kako je uzrok uginuća (skrivenog nedostatka) postojao prije prelaska rizika na vjerovnika. U literaturi se spominje da može biti riječ o troškovima u svezi sa sklapanjem i ispunjenjem ugovora (ovjera, prijevoz, osiguranje) i u svezi s vođenim sporom. S druge strane, „isplata određenog iznosa zbog neotklonjivih nedostataka ne može se podvesti pod naknadu štete“¹⁴¹, nego bi bila riječ o zahtjevu za sniženje cijene. Pojam „indirektne štete“ sa stajališta propisa koji su na snazi ne može se prihvatiti jer je jedna pretpostavka odgovornosti za štetu postojanje odgovarajuće uzročne (kauzalne) veze između štetne radnje i štete koja mora biti adekvatna i neprekinuta,¹⁴² a štetnik je

¹³⁸ Vedriš, M., Klarić, P.(2003.), str. 406. i 407.

¹³⁹ Odluka PSH PŽ 1501/93 od 16. studenog 1993.

¹⁴⁰ Odluka VSH Rev 1229/87 od 26. studenog 1987.

¹⁴¹ Ibid., Rev 262/01 od 5. srpnja 2001.

¹⁴² Gorenc: str. 212

dužan nadoknaditi svaku štetu koja je adekvatna i neprekinuta posljedica njegove štetne radnje. Ipak naknada štete na stvari ne bi se mogla zahtijevati kumulativno sa zahtijevanjem urednog ispunjenja, ni sa zahtijevanje sniženja cijene jer bi se time doista dva puta zahtijevalo isto, pa taj dio štete predstavlja iznimku od pravila prema kojemu pravo na naknadu štete postoji kumulativno s drugim vjerovnikovim pravima.¹⁴³ Na naknadu štete primjenjuje se ponajprije opća pravila o odgovornosti za štetu zbog povrede ugovora i opća pravila o odgovornosti za štetu.

¹⁴³ Palandt: str. 635

5. Jamstvo za ispravnost prodane stvari (garancija)

U poslovima robnog prometa, osobito pak kod prodaje vrjednijih proizvoda, ugovorne strane obično unose u ugovor tzv. klauzulu o jamstvu ili garanciji¹⁴⁴. Takve klauzule imaju različit sadržaj. U njima se obično jamči ispravnost, odnosno ispravno funkcioniranje prodane stvari (najčešće motornog vozila, nekog uređaja i sl.), u određenom roku od dana predaje i besplatan popravak ili zamjenu stvari za slučaj njezine neispravnosti u jamstvenom roku. ZOO¹⁴⁵ je uredio odgovornost za ispravnost stvari kad je prodavatelj kupcu u tu svrhu predao jamstveni (garancijski) list. Jamstvo izdaje trgovac u pravilu na rok od jedne do pet godina, pri čemu skuplja roba obično ima dulje jamstvo. Za složenije proizvode (automobili, bijela tehnika i sl.) ponekad se nudi mogućnost dokupa produženog jamstva. U takvim slučajevima kupac treba dobro proučiti što pokriva produženo jamstvo i procijeniti isplati li mu se izdvojiti dodatni novac. Trgovci tehničkim proizvodima često privlače kupce neuobičajeno dugim jamstvima (pet i više godina) bez dodatne naknade. Međutim, takva jamstva u pravilu vrijede za ograničeni broj dijelova koji se rijetko kvare. Vrlo je važno voditi računa o produljenju jamstvenog roka. Naime, u slučaju manjeg popravka produljuje se jamstveni rok u razdoblju trajanja popravka. No kad je zbog neispravnosti stvari izvršena zamjena ili bitni popravak, kupac ima pravo na novi jamstveni rok koji počinje ponovno teći od zamjene, odnosno od vraćanja popravljene stvari. Ako je zamijenjen ili bitno popravljen samo neki dio stvari, jamstveni rok počinje teći ponovno samo za taj dio. Davanje jamstva nije jedina okolnost koja može dovesti do prodavateljeve odgovornosti za neusklađenost nakon što je rizik prešao na kupca, nego do te odgovornosti može dovesti povreda bilo koje njegove obveze. Dapače, davanje jamstva, prema Bečkoj konvenciji¹⁴⁶, samo je istaknuti primjer takve povrede, a prodavateljeva odgovornost za neusklađenost koja se pojavila nakon trenutka prijelaza rizika postoji uvijek kad je izravan rezultat povrede bilo koje obveze prodavatelja ili osobe za koju

¹⁴⁴ Babić S., Jamstvo za ispravno funkcioniranje prodane stvari, Pravo i porezi, br. 10/2000; Slakoper Z., Primjena odredbi Zakona o obveznim odnosima o odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke na razne vrste ugovora, Zbornik PF Rijeka, 1/04

¹⁴⁵ Čl. 423. – 429. ZOO

¹⁴⁶ Čl. 36. (2) Bečka konvencija

prodavatelj odgovara¹⁴⁷. Primjeri takvih obveza i njihovih povreda su obveze, odnosno povrede obveza, stavljanja odgovarajućih upozorenja na pakiranja, koja su nužna za odgovarajući transport robe, uslijed čijeg izostanka neusklađenosti mogu nastati i nakon prijelaza rizika, i obveza predaje odgovarajućih dokumenata za izvozno ili uvozno carinjenje, uslijed čijeg neispunjenja može nastati nemogućnost daljnje prodaje robe zbog toga što se približio istek roba uporabljivosti¹⁴⁸.

Jamstvo obvezuje ako je dano i u nekom drugom obliku, npr. usmenom izjavom, popratnim reklamiranjem i sl. Doduše, kupac je ovlašten zahtijevati da mu jamstvo bude izdano u pisanom obliku ili nekom drugom trajnom mediju koji je njemu dostupan. Odgovornost se ne ograničuje samo na tzv. tehničku robu, kao što je bilo prema ZOO-78, naprotiv, moguća je za stvari bilo koje naravi i vrste. Odredbe o jamstvu za ispravnost prodane stvari dispozitivne su naravi, one daju mogućnost, a ne nameću obvezu prodavatelju odnosno proizvođaču. Smisao tih odredaba je u propisivanju pravnih učinaka za slučaj da proizvođač odnosno prodavatelj kupcu jamči za ispravnost prodane stvari u određenom vremenu. U jamstvu moraju biti navedena prava kupca, pojedinosti za njihovo ostvarivanje, trajanje i teritorijalno važenje jamstva te ime odnosno naziv i adresa izdavatelja jamstva. Također se mora navesti da jamstvo ne utječe na ostala prava kupca koja mu pripadaju po drugim pravnim osnovama (npr. po osnovi odgovornosti za materijalni nedostatak ili odgovornosti za neispravan proizvod). Jamstvo će biti valjano iako u njemu ne bi bili navedeni spomenuti podaci i prava¹⁴⁹, te ne isključuje odgovornost za materijalne nedostatke stvari tako, npr. ako prodavatelj proda strgani printer onda odgovara za materijalne nedostatke, a ako proda ispravan printer uz garanciju da će on raditi slijedeće dvije godine onda neće odgovarati na temelju materijalnih nedostataka nego na temelju garancije.

¹⁴⁷ Kröll – Mistelis – Viscasillas, s. 542.

¹⁴⁸ Tako arbitražna odluka Međunarodne trgovačke arbitraže pri Trgovačkoj komori Ruske federacije od 23. prosinca 2004., dostupno na www.cisg.law.pace.edu, odluka 1188.

¹⁴⁹ st. 7. čl. 423. ZOO

5.1. Pojam jamstva

U hrvatskom zakonodavstvu je regulirano člancima Zakonom o obveznim odnosima¹⁵⁰. “Kad je prodavatelj predao kupcu jamstveni (garancijski) list kojim proizvođač jamči ispravnost stvari u tijeku određenog vremena, računajući od njezine predaje kupcu, kupac može, ako stvar nije ispravna, zahtijevati kako od prodavatelja tako i od proizvođača da stvar popravi u razumnom roku ili ako to ne učini da mu umjesto nje preda stvar koja je ispravna. Ova pravila ne isključuju primjenu pravila o odgovornosti prodavatelja za nedostatke stvari. U jamstvu moraju biti navedena prava iz jamstva koja pripadaju kupcu, te jasno navedeno da jamstvo ne utječe na ostala prava koja pripadaju kupcu po drugim pravnim osnovama.”¹⁵¹ Jamstvo mora sadržavati pojedinosti koje su potrebne kupcu za ostvarivanje njegovih prava i prava koja kupcu pripadaju, tj. koji kvarovi i situacije vezani uz stvar su obuhvaćeni garancijom. Također jamstvo mora sadržavati trajanje jamstva i teritorijalno područje važenja tj. da li jamstvo vrijedi samo u vašoj zemlji ili vrijedi na širem području, podatke o davatelju jamstva odnosno naziv i adresu osobe koja je izdala jamstvo, odredbu o tome da garancija ne utječe na ostala prava koja nam pripadaju po drugoj osnovi. Između odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke i odgovornosti iz jamstva za ispravnost prodane stvari postoji puno sličnosti, te se dvije odgovornosti ipak ne smiju poistovjetiti jer je riječ o dvije različite vrste odgovornosti. Proizvodi koji moraju imati jamstveni list, njegov sadržaj i obveze proizvođača, zastupnika ili uvoznika kao davatelja jamstva utvrđena su propisom iz Zakona o normizaciji. Ako se radi o tehničkim proizvodima, prodavatelj je dužan izdat jamstveni list. U pogledu jamstva izraz „ispravnost stvari“ je širi od „ispravnog funkcioniranja stvari“. Pojam „ispravnosti“ je manje određen i u primjeni se mogu pojaviti dvojbe glede pitanja koja sve svojstva stvari obuhvaća pojam njezine ispravnosti. U slučaju manjeg popravaka rok jamstva se produljuje za onoliko koliko je kupac bio lišen upotrebe stvari, a ako je zamijenjen samo dio tada jamstveni rok počinje teći samo za taj dio.

¹⁵⁰ Ibid. čl. 423. – 429.

¹⁵¹ Gorenc, V. (2005.) Komentar zakona o obveznim odnosima, Jamstvo za ispravnost prodane stvari (garancija), čl. 423., str. 661.

5.2. Odgovornost na temelju jamstva

Odgovornost se sastoji u tome da, u slučaju da stvar nije ispravna, kupac može zahtijevati da mu se stvar popravi u razumnom roku ili ako se to ne učini, da mu se umjesto nje preda drugu stvar koja je ispravna. To se pravo može ostvarivati tijekom jamstvenog roka, bez obzira na to kad se nedostatak pojavio. Kupac ima pravo i na naknadu štete koju je pretrpio zbog toga što je bio lišen uporabe stvari za vrijeme dok je stvar bila na popravku odnosno do njezine zamjene. Jamstveni se rok produljuje onoliko koliko je trajao (manji) popravak stvari odnosno onoliko koliko je kupac bio lišen uporabe stvari, a u slučaju zamjene stvari i većeg (bitnog) popravka, jamstveni rok teče iznova počevši od zamjene odnosno vraćanja stvari s popravka. Isto pravilo vrijedi u slučaju zamjene ili bitnog popravka samo nekog dijela stvari. Trošak prijevoza stvari radi popravka ili zamjene, kao i rizik za propast i oštećenje stvari za to vrijeme, pada na prodavatelja odnosno proizvođača. Ako prodavatelj u razumnom roku ne popravi ili ne zamijeni stvar, kupac ima pravo na raskid ugovora ili sniženje cijene i u oba slučaja pravo na popravljanje pretrpljene štete. Prava kupca po osnovi jamstva gase se nakon isteka godine dana od dana kad je zatražio popravak ili zamjenu stvari. Očigledno je da se taj rok treba uzeti kao krajnji rok za podizanje tužbe radi ostvarenja tih prava. Prema tome, taj bi rok bio prekluzivan. Prestankom odgovornosti proizvođača prema kupcu prestaje i odgovornost proizvođača pojedinih dijelova stvari prema proizvođaču stvari. Riječ je o slučaju kad je u izradi stvari sudjelovalo više samostalnih proizvođača pojedinih dijelova stvari. Nema dvojbe da su odredbe o jamstvu za ispravnost stvari vrlo srodne onima o materijalnim nedostacima stvari, jer neispravnost redovito podrazumijeva neku vrstu nedostatka stvari. Pa ipak pravila o jamstvu za ispravnost stvari¹⁵² ne isključuju primjenu pravila o odgovornosti prodavatelja za nedostatke stvari. Moglo bi se iz te odredbe zaključiti da je odnos između tih dvaju instituta postavljen tako da je primjena pravila o odgovornosti za materijalne nedostatke u biti podredne naravi.

¹⁵² Ibid., st. 4. čl. 423.

5.2.1. Jamstveni list

Jamstvo je valjano tek ako sadržava ispravno popunjen i ovjeren jamstveni list. Jamstveni odnosno garantni list je potvrda proizvođača koja jamči ostvarenje prava u slučaju kvara na proizvodu. Ovisi o proizvođaču i zakonski nije ograničen vremenskim rokom. Pokazatelj je koliko sam proizvođač vjeruje u kvalitetu svojeg proizvoda (npr. iPhone proizvođača Apple ima garantni rok od samo jedne godine). Jamstveni list treba sadržavati navode o sadržaju kupčevih prava odnosno o pravima koja mu pripadaju, o tome da jamstvo ne utječe na ostala prava koja pripadaju kupcu po pravnim osnovama, o trajanju jamstva, o teritorijalnom području važenja jamstva, o ostalim pojedinostima koje su potrebne kupcu za ostvarivanje njegovih prava te identifikacijske podatke tj. ime i adresu osobe koja je izdala jamstvo. Izostankom nekog elementa obveznog sadržaja jamstva, jamstvo i dalje ostaje valjano jer je postojanje odgovornosti iz jamstva svrha jamstvenog lista, koja bi bila uništena kad bi neadekvatnost sadržaja dovela do nevaljanosti jamstva. Da bi jamstvo bilo valjano, u jamstvenom listu treba navesti datum kupnje proizvoda i podatke koji omogućuju identifikaciju proizvoda (oznaka proizvoda, serijski broj i sl.). Garancija ima pravu vrijednost jedino ako pokriva širi raspon oštećenja i kvarova od onoga što se smatra tzv. materijalnim nedostacima te kada je njeno trajanje dulje od dvije godine. Primjerice, ako kupac pri kupnji proizvoda dobije jednogodišnje komercijalno jamstvo, veću zaštitu pruža mu institut zakonskog jamstva jer na temelju njega može tražiti rješavanje problema i nakon isteka prve godine. Ako prodavatelj ne izvrši u razumnom roku zamjenu ili popravak stvari tada kupac ima pravo na raskid ugovora, povrat novca ili sniženje cijene, a u svakom slučaju i pravo na popravak štete. Prava kupca prema proizvođaču po osnovi jamstvenog lista gase se nakon isteka jedne godine od dana kad je od njega zatražio popravak ili zamjenu stvari.

5.2.2. Solidarna odgovornost proizvođača i prodavatelja

Po sudskoj praksi odgovornost prodavatelja i proizvođača (kad je proizvođač dao jamstvo) za ispravnost prodane stvari je solidarna¹⁵³. Valja napomenuti da proizvođač nije samo onaj koji je proizveo prodanu stvar već i uvoznik stvari te svaka druga osoba koja se predstavlja kao proizvođač stavljanjem svoga imena ili naziva, žiga ili druge oznake na stvar. Obveze iz jamstva imaju i proizvođač i prodavatelj jer odgovarajući zahtjevi kupcu pripadaju i u odnosu prema jednom i prema drugom. Kupac može zahtijevati kako od prodavatelja tako i od proizvođača da ispuni obveze iz jamstvenog lista odnosno da ostvari svoja prava, iz čega također proizlazi da i proizvođač i prodavatelj odgovaraju kupcu solidarno. Kupac može zahtijevati popravak stvari ili predaju druge stvari ovisno o tome tko mu je dao jamstvo. Ako je jamstvo dao proizvođač, kupac je ovlašten zahtijevati popravak odnosno predaju druge ispravne stvari, kako od prodavatelja tako i od proizvođača. Ako je, pak, prodavatelj dao jamstvo za ispravnost prodane stvari, kupac može navedene zahtjeve uputiti samo prodavatelju.

5.3. Pravna sredstva kupca na temelju jamstva

U slučaju kvara na proizvodu kupac se treba obratiti trgovcu ili ovlaštenom servisu. Pritom treba naglasiti da sva prava vezana uz proizvod s jamstvom kupac ostvaruje kod trgovca od kojeg je kupio proizvod, a ne od ovlaštenog servisa. Dakle, trgovac je dužan za vrijeme trajanja jamstva popraviti neispravan proizvod u razumnom roku pod uvjetom da mu je predan jamstveni list. Ako popravak nije obavljen u primjerenom roku, kupac može tražiti ispravan proizvod. Kvar mora biti prijavljen tijekom trajanja jamstva, pri čemu ne postoji poseban rok unutar trajanja jamstva u kojem treba obavijestiti davatelja jamstva o kvaru da bi ostvario pravo na otklanjanje kvara. Kad je prodavatelj predao kupcu jamstveni list kojim proizvođač jamči ispravnost stvari u tijeku određenog vremena, računajući od njezine predaje kupcu, kupac ima pravo, ako stvar nije ispravna zahtijevati popravak stvari u razumnom roku ili ako stvar u tom roku ne bi bila popravljena,

¹⁵³Odluka VSRH, Rev-739/1992. od 28. svibnja 1992. u Izboru odluka br. 6/1994-47

zahtijevati predaju druge ispravne stvari¹⁵⁴, raskinuti ugovor, ako u razumnom roku stvar ne bi bila popravljena niti mu predana druga ispravna stvar, na naknadu troškova u svezi s popravkom ili zamjenom stvari, ako bi imao troškova, te na naknadu štete koju je pretrpio zbog toga što je bio lišen uporabe stvari od trenutka traženja popravka ili zamjene do njihova izvršenja.¹⁵⁵ Općenito, ako je stvar neispravna, kupac ima pravo zahtijevati popravak stvari, pod čime treba podrazumijevati kupčevo pravo i prodavateljevu odnosno proizvođačevu obvezu da stvar učini ispravnom. Kupac ne može prvo zahtijevati da mu se preda druga ispravna stvar, nego samo popravak. Tek u slučaju da prodavatelj ne popravi stvar u razumnom roku kupac ima pravo zahtijevati predaju druge ispravne stvari. S druge strane, prodavatelj odnosno proizvođač ima pravo predati kupcu drugu ispravnu stvar povodom njegova zahtjeva za popravak, ako ocjeni da mu je to prikladnije (snosi manje posljedice), a svrha za kupca će biti postignuta. Kupac može kako od prodavatelja tako i od proizvođača zahtijevati ostvarenje prava koja mu pripadaju na temelju jamstvenog lista, iz čega proizlazi da mu oni odgovaraju solidarno, što znači da kupac može zahtijevati ostvarenje svih svojih prava od obojice, i to istovremeno ili redosljedom koji kupac drži prikladnim. Kupac može zahtijevati od prodavatelja, odnosno proizvođača popravak ili zamjenu stvari u tijeku jamstvenog roka, bez obzira kad se nedostatak pojavio. Također, kupac ima pravo na naknadu štete koju je pretrpio zbog toga što je bio lišen uporabe stvari od trenutka traženja popravka ili zamjene do njihova izvršenja. U slučaju manjeg popravka jamstveni rok produljuje se onoliko koliko je kupac bio lišen uporabe stvari, ali kad je zbog neispravnosti stvari izvršena njezina zamjena ili njezin bitni popravak, jamstveni rok počinje teći ponovno od zamjene, odnosno od vraćanja popravljene stvari. Ako je zamijenjen ili bitno popravljen samo neki dio stvari, jamstveni rok počinje teći ponovno samo za taj dio. Vezano uz troškove i rizik propasti ili oštećenja stvari, prodavatelj odnosno proizvođač dužan je o svom trošku prenijeti stvar gdje se treba popraviti, odnosno zamijeniti te popravljenu odnosno zamijenjenu stvar vratiti kupcu, a za to vrijeme prodavatelj odnosno proizvođač snosi rizik za propast ili oštećenje stvari.¹⁵⁶ Ako se radi o složenoj stvari u čijoj je proizvodnji sudjelovalo više samostalnih proizvođača pojedinih dijelova, njihova odgovornost prema proizvođaču stvari za njezinu neispravnost, koja potječe od tih dijelova, prestaje kad prestane odgovornost proizvođača stvari prema kupcu. Kupac gubi prava na

¹⁵⁴ Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 78/15, čl. 423)

¹⁵⁵ Ibid. (Narodne novine, br. 78/15, čl. 426)

¹⁵⁶ Ibid. (Narodne novine, br. 78/15, čl. 427)

temelju jamstva nakon isteka jedne godine računajući od dana kada je od proizvođača zatražio popravak ili zamjenu stvari.

6. Posebna prava kupca kod potrošačkih ugovora

Potrošački kupoprodajni ugovor je onaj ugovor koji fizička osoba kao kupac sklapa izvan svoje gospodarske ili profesionalne djelatnosti s fizičkom ili pravnom osobom koja kao prodavatelj djeluje u sklopu svoje gospodarske ili profesionalne djelatnosti. Dok trgovačke ugovore karakterizira zahtjev za povećanom pažnjom trgovca prilikom obavljanja djelatnosti, potrošačke ugovore karakterizira slabiji položaj potrošača u odnosu na trgovca, što rezultira blažim pravilima za potrošače. U odnosu na ugovor o kupoprodaji postoje posebne odredbe koje se odnose samo na trgovačke odnosno potrošačke ugovore. Neke od odredbi su kada je nedostatak bio poznat prodavatelju ili mu nije mogao ostati nepoznat, kupac ne gubi pravo da se pozove na neki nedostatak i kad nije ispunio svoju obvezu da stvar pregleda bez odgađanja i u određenom roku obavijestio prodavatelja o postojanju nedostatka čak i kad se nedostatak pokazao tek nakon proteka dvije godine (kod građanskopravnih i potrošačkih ugovora) odnosno šest mjeseci (kod trgovačkih ugovora) od predaje stvari, kad cijena u trgovačkom ugovoru o kupoprodaji nije određena niti određiva na temelju podataka sadržanih u ugovoru, kupac plaća cijenu koju je prodavatelj redovito naplaćivao u vrijeme sklapanja ugovora, a kad takve nema plaća razumnu cijenu kojom se smatra tekuća cijenu u vrijeme sklapanja ugovora, kada cijena kod ostalih tipova (građanskopravnih, potrošačkih) ugovora nije određena ni određiva, ugovor nema pravni učinak, kod postojanja materijalnih nedostataka stvari, kupac iz trgovačkog ugovora o kupoprodaji dužan je primljenu stvar pregledati ili ju dati na pregled te o vidljivim nedostacima bez odgađanja obavijestiti prodavatelja pod prijetnjom gubitka prava po osnovi materijalnih nedostataka stvari, a za skrivene nedostatke (oni koji se pokažu nakon primitka stvari, a nisu se mogli otkriti uobičajenim pregledom stvari) dužan je bez odgađanja obavijestiti prodavatelja, dok potrošač kao kupac nije obavezan pregledati stvar niti ju dati na pregled, ali je dužan obavijestiti prodavatelja o nedostatku u roku od dva mjeseca od dana kada je otkrio nedostatak, prilikom obavještanja prodavatelja o nedostatku na stvari, kupac iz trgovačkog ugovora o kupoprodaji dužan je opisati

nedostatak i pozvati prodavatelja da ga pregleda, dok u odnosu na ostale ugovore (građanskopravne, potrošačke) kupac nema tu obvezu.

6.1. Prava potrošača u slučaju materijalnih nedostataka stvari (zaštita potrošača)

Sva do sada navedena pravila koja se bave problemima vezanim za odgovornost prodavatelja za materijalne nedostatke stvari, samo su dio korpusa pravila kojima se u europskom pravu štiti položaj potrošača. Naime, u europskom pravu posebno se intenzivno razvija danas već posebna pravna grana, a to je tzv. potrošačko pravo ili pravo zaštite potrošača. Mnogostruki su razlozi tako intenzivnog razvoja. Prije svega je ostvarenje jednog od temeljnog cilja zajednice, a to je formiranje i unaprjeđenje jedinstvenog i slobodnog europskog tržišta koje počiva na slobodama kretanja roba, usluga, ljudi i kapitala, a slobodno kretanje potrošača na tržištu moguće je samo ako u svim dijelovima zajednice potrošač ima barem približno isti stupanj zaštite svojih prava i interesa. Ni robe i usluge se na tržištu ne mogu slobodno kretati ako njihovi prodavatelji strahuju od različitog pravnog uređenja položaja potrošača. Stoga je i Hrvatska, sada već punopravna članica Europske unije, prihvatila obvezu usklađivanja svog pravnog poretka s europskim pravnim stečevinama u području zaštite potrošača. Tako je reformiran i institut odgovornosti za materijalne nedostatke stvari. Hrvatsko zakonodavstvo 2005. godine je donijelo novi Zakon o obveznim odnosima u kojemu se Direktiva 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o nekim aspektima prodaje robe široke potrošnje i popratnim jamstvima upotrijebila kao temelj za uređenje općeg instituta odgovornosti za materijalne nedostatke stvari koji se primjenjuje ne samo za potrošačke, nego i na sve ostale ugovore o kupoprodaji, osim ako zakonom što nije posebno propisano. Uz navedeno veliki doprinos je donijela i izmjena i dopuna o zaštiti potrošača iz 2019. godine prema kojoj se još dodatno pojačava briga o potrošačima i njihovim pravima u odnosu na javne usluge.

6.2. Ograničenje ugovorne autonomije kod potrošačkih kupoprodaja

Odgovornost za materijalne nedostatke može se ograničiti ili isključiti trgovačkim i građanskopravnim ugovorom o kupoprodaji, ali će takva ugovorna odredba biti ništetna ako je nedostatak bio poznat prodavatelju, a on o njemu nije obavijestio kupca, a i onda kad je prodavatelj nametnuo tu odredbu koristeći se svojim monopolskim položajem dok u potrošačkim ugovorima o kupoprodaji nije dopušteno ugovorom ograničiti ili isključiti prodavateljevu odgovornost za materijalne nedostatke stvari (takve ugovorne odredbe su ništetne). Bez obzira što je jedno od temeljnih načela obveznih odnosa načelo dispozitivnosti, u određenim slučajevima zakonodavac je ograničio potpunu autonomiju kako bi se zaštitila slabija strana. Dozvoljenost i granice stranačke autonomije određuju kolizijska pravila *lex fori*. Razlikuju se pravila koja određuju opseg izbora mjerodavnog prava, oblik izbora prava, mora li postojati između izabranog prava i stranaka ili/i ugovora i mora li izabrano pravo biti pravo neke države.

6.3. Pravo kupca na jednostrani raskid ugovora

Raskid je način prestanka valjanog ugovora koji još nije ispunjen ili je samo djelomično ispunjen¹⁵⁷. Raskidom prestaje ugovor koji je pravno valjan. Ugovori koji nisu pravno valjani ne prestaju raskidom nego poništajem ili poništanjem. Uzrok poništaja redovito postoji već u trenutku sklapanja ugovora, dok uzrok raskida nastaje nakon njegova sklapanja. Pravo jednostranog raskida zakon daje ugovarateljima u onim slučajevima kad je došlo do određenih poremećaja u ispunjenju ugovornih obveza, kao što su zakašnjenje, neizvjesnost, djelomična nemogućnost i otežanost ispunjenja¹⁵⁸. Mogu se podijeliti u dvije grupe, u jednoj su slučajevi raskida zbog neispunjenja, te u drugoj raskid zbog promijenjenih okolnosti. Za raskid ugovora radi materijalnih nedostataka potrebni su u pravilu istek primjerenog naknadnog roka za ispunjenje i kupčeva mogućnost vraćanja primljene stvari s nedostacima „u stanju kojem ju je primio“. U ugovoru može stajati da

¹⁵⁷ Pavlović M., Raskid ugovora i pravne posljedice raskida, HPR, 9/2001.

¹⁵⁸ Svojevrсна je iznimka odredba čl. 72. st. 1. Zakona o zaštiti potrošača kojom se potrošaču priznaje pravo na jednostrani raskid potrošačkog ugovora (u roku od 14 dana), a da ne mora navesti razlog raskida. Odnosi se samo na ugovore sklopljene izvan poslovnih prostorija ili sklopljenih na daljinu korištenjem sredstava daljinske komunikacije (prepiska, Internet, elektronička pošta itd.)

kupac nema pravo na raskid ugovora zbog nedostatka stvari u slučaju da ne može vratiti stvar u stanju u kojem ju je primio. Raskid ugovora radi nedostatka stvari ima jednak učinak kao i raskid dvostanoobveznih ugovora zbog neispunjenja. Kupac je dužan prodavatelju dati naknadu za korist stvari i kad mu je nemoguće vratiti je cijelu ili jedan njen dio, a ugovor je ipak raskinut.

ZOO¹⁵⁹ navodi da kupac može raskinuti ugovor samo ako je prethodno dao prodavatelju naknadni primjereni rok za ispunjenje ugovora, osim uz ostavljanje naknadnog roka kupac može raskinuti ugovor i bez ostavljanja naknadnog roka ako mu je prodavatelj nakon obavijesti o nedostacima priopćio da neće ispuniti ugovor ili ako iz okolnosti konkretnog slučaja očito proizlazi da prodavatelj neće moći ispuniti ugovor ni u naknadnom roku, kao i u slučaju kad kupac zbog zakašnjenja prodavatelja ne može ostvariti svrhu radi koje je sklopio ugovor. Pravila o raskidu ugovora zbog materijalnih nedostataka polaze od pretpostavke da rok ispunjena ugovora nije bitan element ugovora, te s toga trenutni raskid ugovora nije moguć. Točnije, kupac ne može raskinuti ugovor prije nego istekne razumni rok za otklanjanje nedostataka, odnosno primjereni rok za predaju stvari bez nedostataka. Uz ovo kupac ne može raskinuti ugovor prije nego istekne naknadni primjereni rok za otklanjanje nedostataka, odnosno naknadni primjereni rok za predaju stvari bez nedostataka tj. rok za uredno ispunjenje ugovora. Drugim riječima naknadni primjereni rok za uredno ispunjenje je pretpostavka za raskid ugovora zbog materijalnih nedostataka stvari/robe.¹⁶⁰ U slučaju sklapanja ugovora izvan poslovnih prostorija, kupac ima pravo raskinuti ugovor u roku od 14 dana bez obzira na ikakve razloge (npr. kupnja majice preko interneta koja nije uživo onakva kakvu smo zamišljali prilikom internet kupovine).¹⁶¹

¹⁵⁹ Čl. 412. st. 1., st. 2. i st. 3. ZOO-a

¹⁶⁰ Gorenc, V., Vidović, A. (2005), str. 649.

¹⁶¹ Čl. 87. Zakon o zaštiti potrošača

7. Zaključak

Kroz analizu i usporedbu odredaba Zakona o obveznim odnosima i Konvencije UN o ugovorima u međunarodnoj prodaji robe mišljenja sam da je pravna zaštita kupca pri isporuci stvari s materijalnim nedostatkom primjerenija u transakcijama s međunarodnim elementom iz razloga što su međunarodne norme bez obzira na njihovu relativnu zastarjelost puno više orijentirane na zaštitu potrošača. Prvenstveno tu mislim na veći spektar kupaca i prodajnih kanala te ulaganja u edukaciju prodajnog osoblja što omogućuje praćenje ponašanja i zadovoljstva kupaca te ostvarivanja svojih prava. Iz samog primjera nedavne pandemije koja je pogodila svijet na globalnoj razini pokazalo se da domaće tržište apsolutno nije usklađeno sa zahtjevima kupaca koji su u više navrata izrazili svoje nezadovoljstvo s pruženom uslugom, dok se na međunarodnoj razini već duže vrijeme koriste takve metode prodaje pri kojima su kupci sigurniji da će dobiti proizvod u skladu s onim što su naručili. Smatram da je problem odstupanje i sporost hrvatskog zakonodavstva da se uskladi sa normama i da se na brži način prilagođava globalnim promjenama.

Odgovornost za materijalne nedostatke postoji kod svake potrošačke prodaje i temelji se na zakonu, a jamstvo predstavlja povećanu razinu zaštite koju je prodavatelj spreman dati kupcu kao dodatni oblik sigurnosti i povjerenja. Pravila o jamstvu ne služe da bi se njima isključila odgovornost za materijalne nedostatke, jer i kad je dano jamstvo prodavatelj i dalje odgovara na temelju zakonskih pravila o odgovornosti za materijalne nedostatke stvari. Prema odgovornosti iz jamstva prodavatelj odgovara samo za nedostatke koji su navedeni u garanciji čime je potrošač ograničen na nadoknadu štete samo u dijelu koji odredi prodavatelj, dok je pojam odgovornosti za materijalni nedostatak stvari dosta širi u smislu sigurnosti kupca te samim time kupac ima veća prava. Jamstvo obvezuje samo onda kada netko da jamstvo, dok se odgovornost za materijalne nedostatke stvari temelji na zakonu, ne može se isključiti potrošačkim ugovorima i primjenjuje se na svakog prodavatelja. Kod odgovornosti za materijalne nedostatke kupac ima pravo izbora kako i na koji način da mu se sanira šteta dok je to pravo kod jamstva ograničeno, te je prodavatelj taj koji određuje redoslijed prava (popravak, zamjena, sniženje). Uvjete iz jamstva uvijek određuje davatelj jamstva, te budući

da je njegova dužnost ispuniti zahtjeve iz jamstva, često se može doći u probleme s rokovima što kupca stavlja u nepovoljan položaj. Budući da nam i jedan i drugi institut daju zaštitu, moje mišljenje je da se ova dva prava nadopunjuju i da su kao takva neophodna kako bi se na što bolji i sigurniji način zaštitila prava kupaca. Jamstvom se ne isključuju temeljna kupčeva prava, odnosno odgovornost prodavatelja za materijalne nedostatke stvari. Odgovornost za materijalne nedostatke je temeljno pravo, a jamstvo je institut koji vrijedi samo ako ga netko da te predstavlja pojačanu zaštitu.

Ulaskom Republike Hrvatske u EU, naše zakonodavstvo je bilo primorano uskladiti prava RH sa temeljnim pravima koja su propisana prema direktivama Europske Unije. Republika Hrvatska je po pitanju prava potrošača uredila svoje zakone prema uzoru na srednjoeuropske zemlje Austriju i Njemačku. Temeljna svrha posebnih pravila o pravima kupca kod potrošačkih ugovora je zaštita slabije strane odnosno kupca. Kako bi se ostvario temeljni cilj zajednice u smislu formiranja jedinstvenog i slobodnog tržišta izuzetno je bitan element potrošačko pravo. Svaki potrošač bi trebao imati jasnu predodžbu kretanja kapitala, ljudi i usluga, kako bi mogao neometano sudjelovati na tržištu. Zbog toga ih je potrebno štititi posebnim propisima kako ne bi dolazilo do nejednakosti koje su karakteristične u odnosu kupca i trgovca. Smatram da su oba instituta od izuzetne važnosti jer Zakonom o zaštiti potrošača, kao nadopuna ZOO, je pojačana zaštita krajnjih korisnika na koje i ovako spada gotovo čitav ekonomski teret. Među svim sudionicima na tržištu bi trebala postojati jednakost te jednaka prava i slobode, jer smo često svjedoci da „jača strana“ uvijek profitira. U Hrvatskoj, nažalost, ljudi nisu dovoljno informirani u smislu ostvarivanja ljudskih prava, te bi ih trebalo bolje informirati i uputiti, posebno ljude osjetljive dobne skupine koji su često mete prevaranata. Posebna prava kupca zakonski nisu neophodna, no smatram da svakako trebaju postojati i da ih se treba dobro proučiti kako bi se povećala kupčeva moć.

8. Literatura

1. Bianca, C. M. (1987). Bianca-Bonell Commentary on the International Sales Law. *Giuffrè: Milan*
2. Bučanac, L. (2020). Odgovornost prodavatelja za materijalne nedostatke stvari (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Law. Company Law and Company Law)
3. Crnić, I. (2018). Zakon o obveznim odnosima s izmjenama iz 2018. i dodatnom sudskom praksom, Zagreb, Narodne novine
4. De Luca, V. (2015). The Conformity of the Goods to the Contract in International Sales. *Pace Int'l L. Rev.*, 27, i.
5. Gorenc, V. (2005): Zakon o obveznim odnosima s komentarom, Zagreb, RRiF-plus
6. <http://www.cisg-online.ch/>
7. <https://iicl.law.pace.edu/cisg/cisg>
8. Jelčić O. (1988) Odgovornost za materijalne nedostatke i garancija za ispravno funkcioniranje prodane stvari, *Naša zakonitost*, s. 1120
9. Josipović, T. (2018). Zaštita potrošača od nepoštenih ugovornih odredbi: načela i standardi zaštite u odlukama Suda Europske unije. *Narodne novine*.
10. Karimov, E. (2021). Conformity and Passing of Risk under the CISG: "Planet Case" by Bamberg District Court of Germany. *Baku St. UL Rev.*, 7, 1
11. Konvencija UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe iz 1980. (1980.), preuzeto 25. lipnja 2021. s

12. Kröll, S., Mistelis, L., & Viscasillas, P. P. (2015). Introduction to the CISG. In *UN Convention on Contracts for the international sale of goods (CISG)* (pp. 1-18). Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG
13. Momčinović, H. (1995), Primjena odredbi Zakona o obveznim odnosima o odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke na razne vrste ugovora, Opatija
14. Osmanović, K. (2019). Pravo kupca na raskid ugovora zbog djelomičnog neizvršenja prema Konvenciji o međunarodnoj prodaji robe. *Legal Thought/Pravna Misao*
15. Pavlović M., (2001) Raskid ugovora i pravne posljedice raskida, HPR
16. Petrić S., (2006) Odgovornost za materijalne nedostatke stvari prema novom Zakonu obveznim odnosima, Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij., Vol. 27. No1., 2006, str. 111. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/8203> (Datum pristupa:25. kolovoz 2021.)
17. Petrić, S. (2006). Odgovornost za materijalne nedostatke stvari prema novom Zakonu o obveznim odnosima. Zbornik pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 27(1.), 87-128
18. Saidov, D. (2013). Article 35 of the CISG: Reflecting on the Present and Thinking about the Future. *Vill. L. Rev.*, 58, 529
19. Schlechtriem, P., Schwenger, I. (2016). Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods
20. Schlechtriem, P., Schwenger, I. H., & Hager, G. (Eds.). (2003). *Festschrift für Peter Schlechtriem zum 70. Geburtstag*. Mohr Siebeck
21. Schwenger, I. (2007). Buyer's remedies in the case of non-conforming goods: some problems in a core area of the CISG. In *Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law)* (Vol. 101, pp. 416-422). American Society of International Law
22. Slakoper, Z. (2004). Primjena odredbi Zakona o obveznim odnosima o odgovornosti prodavatelja za materijalne nedostatke na razne vrste ugovora. Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 25, 445-481
23. Slakoper, Z. (2007). Odgovornost za pravne nedostatke u Zakonu o obveznim odnosima i izabranim pravnim poretcima. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u rijeci, 28(1), 363-405
24. Slakoper, Z. (2020). Pravo međunarodne kupoprodaje prema Konvenciji UN-a o međunarodnoj prodaji robe, Zagreb, Narodne novine
25. Slakoper, Z., Gorenc, V. (2009). Obvezno pravo. Opći dio, Novi informator, Zagreb

26. Slakoper, Z., & Dešić, J. (2020). JEDNOSTRANI RASKID KUPOPRODAJNOG UGOVORA POSLIJE DOSPIJEĆA OBVEZA STRANA PREMA KONVENCIJI UN O MEĐUNARODNOJ PRODAJI ROBE. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 41(1), 195-214
27. Slakoper, Z., Kačer, H., Luttenberger, A. (2011), Osnove prava trgovačkih ugovora i vrijednosnih papira, Mikrorad
28. Šoljan V. (2008). Odgovornost za materijalne nedostatke stvari po ZOO i Bečkoj konvenciji, PUG
29. Tomljenović V., Petrić S., Miščenić E. (2013). Nepoštene ugovorne odredbe: europski standardi i hrvatska provedba, Rijeka, Futura
30. United Nations (2016), UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, preuzeto 25. kolovoza 2021. s
31. Vedriš, M., Klarić, P. (2003). Građansko pravo, sedmo izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Narodne novine, Zagreb
32. Zaheeruddin, M. (2021). EXAMINATION OF GOODS BY BUYERS UNDER INTERNATIONAL SALES CONTRACTS. Academy of Entrepreneurship Journal, 27(1), 1-8

9. Životopis kandidata

Filip Pajić rođen je 18. travnja 1997. u Zagrebu. Završio je osnovnu školu Ivan Filipović, te paralelno s tim pohađao je školu stranih jezika Croatian American Society. Od sportova trenirao je pet godina košarku u klubu Sveti Petar i tenis dvije godine. Svoje obrazovanje nastavlja u Klasičnoj gimnaziji. Godine 2016. upisuje Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija, Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu s kasnijim usmjerenjem Trgovina i međunarodno poslovanje. Obavljao je studentske poslove za poduzeće Infinitiv d.o.o., točnije poslove u skladištu i dostavi.

